

Johan Herman Wessel

Kierlighed uden Strømper

Et Sørge-Spil i Fem Optog

Utgave ved Henrik Blicher

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab
Det norske språk- og litteraturselskap
bokselskap.no
Oslo 2020

Johan Herman Wessel: *Kierlighed uden Strømper*

Utgave ved Henrik Blicher, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab/Det norske språk- og litteraturselskap/bokselskap.no, Oslo 2020.

Teksten i bokselskap.no følger førsteutgaven fra 1772. Inkonsekvent ortografi og tegnsetting er ikke rettet, men trykkfeil oppført i trykkfeilslisten bakerst i førsteutgaven er rettet. Digitaliseringen er basert på fil mottatt fra Nasjonalbiblioteket.

ISBN: 978-82-8319-579-8 (digital, bokselskap.no),
978-82-8319-580-4 (epub), 978-82-8319-581-1 (mobi)

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

Forord

Det er en glede for Det norske språk- og litteraturselskap (NSL) å kunne presentere Johan Herman Wessels hovedverk *Kierlighed uden Strømper* i en tekstkritisk og kommentert utgave. Som det vil fremgå av den instruktive innledningen til verket, representerer *Kierlighed uden Strømper* et høydepunkt i 1700-tallets dansk-norske felleslitteratur. Kommenterte Wessel-utgivelser har lenge vært mangelvare, og det er på høy tid at denne klassikeren blir gjort tilgjengelig for moderne lesere, både i Norge og Danmark.

Utgaven er et samarbeidsprosjekt mellom NSL og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab (DSL), og den er samtidig tenkt som en integrert del av en fremtidig utgave av Johan Herman Wessels samlede skrifter.

Kommentarene er utarbeidet av lektor ved Københavns Universitet Henrik Blicher, som overtok oppgaven fra den foregående utgiver Henrik Andersson.^[1] Det er førsteutgaven fra 1772 som ligger til grunn for tekstetableringen og kommentarene. Etter Anderssons bortgang i 2017 har Blicher hatt det redaksjonelle ansvar for denne utgaven.

Redaktør Ellen Nessheim Wiger har tilrettelagt utgivelsen til publisering på bokselskap.no. Innledningen om *Kierlighed uden Strømper* er et utdrag av Henrik Anderssons omfattende forfatterskapsportrett av Wessel fra 2002, som han skrev til *Arkiv for Dansk Litteratur* (adl.dk).

Oslo og København i desember 2020

Liv Bliksrud (NSL)   Finn Gredal Jensen (DSL)

Innledning

Henrik Andersson¹²

Kierlighed uden Strømper blev skrevet i løbet af foråret 1772 og udgivet anonymt september samme år. Forfatteren havde før sin debut ikke på nogen måde gjort sig offentligt bemærket. Jacob Baden bemærkede i *Kiøbenhavn's Kongelig privilegerede Adresse-Contoirs Kritiske Journal for Aar 1772. No. 36*: «Forf. skal efter Rygtet være Hr. Wessel, en Normand» (s. 288). Nu kom det til at gå stærkt. *Kierlighed uden Strømper* blev uropført i december af en flok amatører fra studenterklubben «Det Skønnes muntre Dyrkere». De optrædende skal have haft store problemer med at holde masken under fremførelsen. Stykket blev antaget af Det Kongelige Teater til opførelse i marts 1773 med musik af kapelmester Paolo Scalabrini. Det udkom – stadig uden Wessels navn på titelbladet, skønt han i mellemtiden var blevet verdensberømt i Danmark – i 2. udgave 1774, denne gang forsynet med en epilog. Først 3. udgave fra 1776 havde forfatterens navn på titelbladet. På dette tidspunkt var den nu berømte dramatiker til gengæld allerede næsten brændt ud.

Kierlighed uden Strømper er en parodikomedie. Handlingen er kort fortalt, at Grete vil giftes med skrædderen Johan von Ehrenpreis. En ond drøm indgiver hende den idé, at det må ske, inden dagen er omme. Den elskede skrædder er imidlertid bortrejst, så hun beslutter at tage til takke med skomageren Mads, som hun tidligere har forsmået. Johan kommer uventet hjem, og Grete trækker sit løfte tilbage, så Mads endnu en gang står med håret ned ad nakken. Nu havde de elskende kunnet få hinanden, hvis ikke Johan havde manglet et par hvide strømper at tage på til brylluppet. Mette, Gretes fortrolige, foreslår Mads, at han stiller sine strømper til rådighed for rivalen, hvad Mads forståeligt nok afviser. Johan er nødt til at stjæle strømperne. Herved er han stillet i den klassiske tragedies konflikt mellem dyd og elskov eller pligt og tilbøjelighed. Efter hård indre kamp vinder tilbøjeligheden. Johan stjæler strømperne, hvorved han pådrager sig en tragisk skyld, som kun kan sones med døden – hvis den altså afsløres! Afsløret bliver udåden, da Mads af sin fortrolige, Jesper, er blevet mindet om, at han kan bevise, at han er strømpernes ejermand. To *M'er*, som Grete syede på Mads Madsens strømper, dengang han var inde i varmen, vil afsløre, at de nu befinder sig på de forkerte ben. Brødebetyngtet vedgår Johan sin skyld og begår selvmord. Så vidt følger *Kierlighed uden Strømper* den klassiske tragedie. Men til forskel fra forbillederne tager fanden ved aktørerne, som nu stikker sig ihjel efter tur, så at scenen ved tæppefald flyder med blødende lig!

I en epilog, et efterspil, der altså ikke var med i originaludgaven, lader Wessel guden Merkur genopvække de døde.

Kierlighed uden Strømper er en kærlig parodi på en genre, Wessel elskede: Den klassiske franske

tragedie. Satiren har flere lag. Dels er den specielt rettet mod en række genrekonventioner, dels har den et mere universelt sigte: latterliggørelse af hykleri, indbildsk heroisme og forløren selvhøjtidelighed.

Wessel har gjort sig stor umage med at overholde den franske tragedies strenge krav om tidens, stedets og handlingens enhed. Stedets enhed – altså at handlingen udspilles i én kulissedekoration – er det krav, der er lettest at opfylde. I 1700-tallet har publikum ikke ladet sig forstyrre af, at nogle scener foregår hos Grete, andre hos Mads, uden kulisseskit. Det er især overholdelsen af tidens og handlingens enhed, som kræver teknisk hånddelag. Og her viser Wessel sig som en sand mester.

Reglen om tidens enhed siger, at tragedien skal foregå inden for ét døgn. Allerede Gretes første replik, der refererer den sorte gejsts fæle formaning: «Du aldrig bliver gift, hvis det i Dag ei skeer!», integrerer opfyldelsen af den dramaturgiske teoris formelle krav i selve handlinggangen. Stykkets personer har hele tiden den hede ånde fra den sorte gejst i nakken, de bliver hele tiden mindet om, at de skal skynde sig, hvis de skal nå at fuldbyrde skæbnens krav, inden dagen er omme. Herved bliver overholdelsen af formelle genrekonventioner som fx de store monologer, hvor personerne med hele udtrækket af retoriske figurer tolker deres sjælelige konflikter, til en del af handlingen. Fx i 4. akt, 1. scene, hvor Mette opfordrer Johan til at stjæle strømperne. Mopset og emsig, som hun er, forarges hun over, at en helt så let lader sig overtale:

Min Helt! for alle Ting mod Dyd lad Elskov stride!
Viis ikke Lasten frem paa dens luslidte [dvs. luvslidte] Side.
De Store synde vel i Grunden som de Smaa,
Men Maaden, som enhver sin Synd udøver paa,
Den eene gjør til Helt, den anden til en Staader

Dyd og elskov må veksle med hinanden 11–12 gange, hvis synden skal være en heltegerning. Men det er der ikke tid til, protesterer Johan:

Tolv Gange Mette? nei, det vil for længe vare,
Det er den høie Tiid [dvs. det er på høje tid]

Det tjener til karakteristikken af Johan og de andre personer, at hensynet til tomme konventioner hele tiden vejer tungere end de påtrængende realiteter. Så han gør, som Mette siger, og tolker sit moralske dilemma i en monolog, hvor han udpensler sin indre kamp inden tyveriet, og slutter så med den stressede replik: «Kan jeg nu gaae?» – her er teatret altid ved at synke i jorden af grin. Mette stiller også store krav til sig selv. Ansigt til ansigt med døden i den tragiske slutscene er hendes eneste tanke, at hun ikke kan finde på et sidste fyndord, et «Sprikvort», inden hun stikker sig.

Wessel har som en særlig komisk effekt indlagt elleve lyriske sangnumre (9 soloarier, en duet og et ensemblenummer), som uafsladelig sætter handlingen i stå. Herved opnår digteren flere ting på én gang: Dels får han ram på en anden af tidens yndede genrer: operaen og det alvorlige syngespil, dels demonstrerer han en raffineret kontrast mellem statisk-lyriske og dynamisk-dramatiske optrin. Med for- og mellemspil, melismer (det, at en enkelt stavelse strækker sig over flere toner), repriser osv. tager arierne længere tid at afvikle, end man almindeligvis gør sig det klart, hvis man kun læser stykket. Der kan ligge en pointe i, at Mads som den person, der indlysende har den største personlige interesse i at trække handlingen i langdrag, har hele fem af de i alt elleve arier (den ene som duet med Jesper, der i øvrigt ikke rigtig forstår, hvad der foregår), mens Johan kun har én. Arierne er ren sproglig tomgang, der som regel går ud på, at den syngende udlægger subjektive, banale følelser i et billedsprog, der enten er forskruet pretentiøst eller plat eller begge dele. Arierne er samtidig med til at understrege karakterforskellene hos personerne: Den frodige, altid sultne og giftelystne (for nu at udtrykke det diplomatisk) Grete sammenligner valget mellem de to bejlere med et valg mellem karper og tørre jyder (dvs. mellem festmad og jævn hverdagskost). Da knuden strammes og katastrofen, afsløringen af Johans formastelige tyveri, truer i 5. akts 4. scene, får hun bange anelser. Den bogholderagtigt nøjeregnende Mette protesterer: Det er imod reglerne, at heltinder på én dag både har onde drømme og bange anelser, men Johan beroliger hende: Hun har nok bare luft i maven af alle de ærter, hun har spist, især fordi hun har drukket nybrygget øl til (efter ærter kommer fjærter, som ordsproget siger). Grete sammenligner sine mavekneb med tilstanden i en skoleklasse før og efter læreren kommer ind, igen et billede fra hverdagslivet, som alle genkender:

Saa Børne-Sværmen i en Skole
Bestige Borde, Bænke, Stole,
Og skrige høit, og skogger lee,
Naar de ei Skolemester see;
Men naar han kun ved Døren rører,
Hver paa sit Sted strax Pokker fører;
Han neppe faaer «I Esler» sagt,
Før alting er i Orden bragt.

Jo mere jævne personerne er, desto tilbøjeligere er de til at oversætte de platte billeder til bogstaveligt sprog: «Jeg meener Dunsterne ved denne Børne-Flok, / Og ...» – Nu har den anæmiske Johan fået nok: «Tal ey meer herom, jeg dig begriber nok; / Din Kompliment er smuk og Lignelsen er vakker [!], / Men skal vi ikke gaae?»

Tilsvarende platte, men alligevel prægnante er Mads' lignelser, fx i den berømte arie, der udgør 3. akts 3. scene. Samme omstændelige, pedantiske stil, samme opblæste tro på, at man udtrykker sig hinsides publikums fatteevne:

Paa mit Hiertes Skorsteen brænder

En Harpaxet Elskovs Brand,
Som er tændt i begge Ender,
Elskovs Gud den tændte an.
Hver som Røgen seer opstige
(Røgen er min Aria),
Tænke maae om ikke sige,
Der er heedt, hvor den kom fra.

Den stilistiske lighed i arierne antyder, hvad der også er andet, der tyder på, at det i virkeligheden er Grete og Mads, ikke Grete og Johan, der passer sammen.

Mette, som er den, der bedst er inde i de indviklede regler for heroisk etikette, hvad hendes omgivelser uafsladeligt får at føle, har konsekvent nok de mest indviklede metaforudviklinger. Tag denne arie fra 3. akts 6. scene:

Saa æltes Blye med vrede Tænder,
I Heltens Mund; hvis blotte Rygge,
Ey for at svaes, søge Skygge
I en Alleé gevorbne [dvs. hvervede] Venner,
Som bleve Bøddeler af Tvang,
Og under spilte Huders Klang,
Dem vifte Ild med smidig Green
Paa nys afklædte Rygge-Been.
De præge deres bittre Qval,
I det uskyldige Metal,
Og glemme al den Tieneste,
Det dem i Krigen lader see,
Som dog er overmaade vigtig,
At sige: Naar de sigte rigtig.

Her får man ikke en oversættelse af billedet, skønt de fleste godt kunne bruge en. Det, Mette vil udtrykke, er, at hun som den uligevægtige Gretes rådgiver er i samme utaknemmelige situation som det stykke bly, en soldat, der løber spidsrod, får i munden for ikke at bide tungen i stykker.

På baggrund af kvindernes og rivalens udfoldelser er Johans ene forkølede arie, der afslutter 2. akt med til at tegne billedet af en anæmisk blegfis. Manglen på strømper gør, at han har valget mellem to onder: Enten at blive til grin ved at optræde i støvler til sit bryllup eller at miste Grete ved at udskyde brylluppet til næste dag. Johan vælger periodens mest fladtrådte kliché hugget fra Metastasio (1698–1782), tidens mest yndede librettist, til at udtrykke sit dilemma: «Som en uheldig Skipper, / Der forud seer, han strande maa / Paa en af tvende Klipper, / Ei nogen vis at strande paa / Tør vælge sig,/ Saa gaær det mig».

Den strenge overholdelse af handlingens enhed er en anden af stykkets fornemme kvaliteter. De ulyksalige strømper er hele stykkets krumtap. De sætter handlingen i gang, de er årsag til heltens fald, de er i centrum ved katastrofen, hvor de med de to påsyede *M'er* – hvor sødt! – ligefrem får konkret funktion som *corpus delicti*, forbrydelsens genstand. *Kierlighed uden Strømper* er komponeret af en sand virtuos. Dertil kommer, at strømperne ud over at være en konkret rekvisit også har et vigtigt symbolindhold. Det er jo helt i pagt med stykkets idé, at en banal hverdagsting som et par hvide strømper, kan få så stor betydning og afstedkomme så stor fortræd. Johan kunne jo have fået Grete, hvis han havde optrådt som en rigtig mand og set stort på, at folk grinede ad ham, fordi han var iført støvler under vielsen. Men Johan er netop ikke en rigtig mand, antydes det flere steder. For det første er der en gammel fordom, der siger, at skræddere er små og utrivelige – krummer er også brød, sagde fanden, han slugte en skrædder – og netop derfor forsøger Jesper at indgyde Mads mod ved at minde om rivalens erhverv: Johan er efter Jespers mening «Skrædder meer end Helt; det viser noksom Huden, / Saa længe som han har en Skredder-Plet paa den, / Jeg Helten mindre seer, i ham end Skredderen.» De omtalte skrædderpletter, en slags udslæt, antoges at være en erhvervsbetinget skavank ved skrædderbranchen. For det andet har Johan tynde lægge, hvad 1700-tallets publikum let har kunnet afkode som et tegn på seksuel utilstrækkelighed. Da Mads af et godt hjerte spørger Jesper, om rivalens pludselige erhvervelse af strømperne ikke kan skyldes, at han har lånt et par af Grete eller Mette, svarer Jesper (ikke særlig galant): «Saa bilder du dig ind, han deres kunde bruge? / Af deres Strømper een sex Skredder Been kan sluge». Det er på denne baggrund, man skal opfatte 5. akts 4. scene. Grete lader vide, at hun ser frem til nydelse nonstop af ægteskabets lyksaligheder. Johan mumler skræmt: «jeg ikke just i Lægge / Min største Force har». Grete reagerer med skuffelse, og Johan siger kryptisk:

Selv Elskov os, Madam! en Bane skal berede,
Selv plantede han der de Roser, vi betræde. –
Ved Roserne forstaae Elskovs Henrykkelser
Spørg saa ey, om de staae hinanden gandske nær.
De stærke Farvers Skin tilsidst vort Syn formørke,
Men derimod paa Grønt vort Øye samler Styrke;
Det vidste Elskovs Gud, og Rum lod aabent staae
Imellem Roserne, at stilte Længsler maae
Den Afstand fylde op med evig grønne Blade.

Johan glæder sig rent ud sagt mest til pauserne mellem de erotiske udfoldelser, og da Grete uanfægtet bliver ved med at tale om alle de små Ehrenpreiser, de skal avle, svarer han ganske vist: «Vi Afkom nok skal faae, Madam! i Hobetal», men Wessel forsyner replikken med en vigtig regibemærkning: *Grete neier, og Mette seer paa hans Been.*

Kierlighed uden Strømper genrebestemmes traditionelt som en parodikomedie. Selv kaldte Wessel stykket «et Sørge-Spil». Ordet *parodi* betyder efterligning med komisk-satirisk hensigt af et foreliggende værk (genre, anskuelse, person, skik, begivenhed). Den komiske virkning kan enten opnås ved at ophøje et trivielt emne (egentlig parodi) eller ved at trivialisere et ophøjet (travesti). *Kierlighed uden Strømper* har

elementer af begge dele. Stykkets komik beror hovedsagelig på latterliggørelsen af opstyltethed, falsk patos og illusoriske forestillinger som ideelle bevæggrunde for handlinger, der i bund og grund udspringer af egoistiske, men såre menneskelige drifter (sult og liderlighed). Det universelle sigte og den sikkerhed, hvormed Wessel lader høje og lave stilniveauer glide ud og ind i hinanden, har gjort stykket til en klassiker i genren uden sidestykke, det være sig i dansk, norsk eller anden litteratur. De eneste værker, der fortjener at nævnes i samme åndedrag som *Kierlighed uden Strømper*, er Cervantes' *Don Quixote* og Holbergs *Peder Paars*, men de tilhører jo den episke genre. Wessel er for resten en langt mere virtuos versifikator og rimsmed end Holberg. Litteraturhistorikerne er enige om, at *Kierlighed uden Strømper*s aleksandriner er blandt de bedste, der er skrevet på dansk. En aleksandrin er et rimvers på 12–13 stavelser med cæsur (rytmisk indsnit, der deler verset) efter 6. stavelse. Den såkaldt heroiske aleksandrin, som Wessel benytter i *Kierlighed uden Strømper*, har skiftende mandlige (betonede) og kvindelige (ubetonede) udgange. Den jambiske gangart (dadum dadum) kan give dette metrum et stift præg (som fx i *Peder Paars*), men hos Wessel håndteres den så elegant, at den nærmer sig naturlig diktion, jf. de mange hurtige replikskifter.

Parodier har sjældent lang levetid; de dør, når deres genstand synker i glemsel. Wessels parodi er en undtagelse, også fordi den rummer elementer, der synes at høre en senere tid til, såsom de illusionsbrud, der opstår, når personer kommenterer deres egne arievers og replikker. Et eksempel på det sidste er Mettes replik i 3. akts 5. scene, hvor hun og Mads har en uoverensstemmelse, fordi sidstnævnte ikke vil afhjælpe rivalens strømpeløshed. Mette sammenligner de uenige med to kugler, der støder sammen på en jævn flade: «En tosset Jyde-Dreng maaskee vel turde meene, / De længtes efter sig for evig at foreene: / Ney, kiære Jyde! ney! De før sig røre ey, / Før med en lige Fart, hver Kugle gaaer sin Vey. / At jeg med Kuglerne her mener Mads og Mette / Derom det tosset var mig selv at underrette, / Thi jeg jo eene er, og ingen har mig hørt».

Karaktertegningen har også en dybere resonansbund, end man forventer at finde i en parodi. Ligesom hos Cervantes, hvis *Don Quixote* er alle fantasters fader, kan man ikke lade være med at have lidt medfølelse med disse banale hverdagsmennesker, der forsøger at få lidt form og stil på deres tarvelige liv. Tydeligst måske i Jespers replik, lige inden han begår selvmord. Den er næsten blevet det «Sprikvort», som Mette manglede:

Hvi skulde Mette døe? Jeg ey Aarsagen veed; –
Men naar de alle døe, saa maa jeg og afsted.

Kierlighed
uden
Strømper.

Et
Sørge = Spil
i Fem Optrag.

Kiøbenhavn, 1772.

Trykt ved der Kongelige Universitets Bogtrykkerie
hos N. H. Gørdes Bøgerhandl. ved S. C. Gørdes.

Personerne.

Johan von Ehrenpreis,^{k1} *Skredder-Svend.*

Grete, *Johans Forlovede.*

Mette, *Gretes Fortroelige.*^{k2}

Mads, *Gretes ulykkelig Elsker.*

Jesper, *Madses Fortroelige.*

Første Optog.^{k3}

[3] Første Optrin.^{k4}

Grete *allene, sovende paa en Stool, vogner^{k5} op, og siger: «Du aldrig bliver gift, hvis det i Dag ey skeer!»*

O! alt for fæle Drøm! mig synes, at jeg seer
Endnu den sorte Geist,^{k6} at jeg ham hører true
Med samme Torden-Røst, – Saa skal jeg aldrig skue
[4] Det Haab opfyldt, hvorpaa jeg byggede saa tryg,
Da paa min Skredders Skiød, med Haanden om hans Ryg,
Jeg hørte ham saa tidt med kiælen Stemme sige,
Jeg var hans eeneste, hans allerbeste Pige,
At mine Øyekast sig trængte til^{k7} hans Siæl,
Og at han uden mig ey kunde lide^{k8} vel.
(Troeløse! jeg gad vidst, hvordan du nu maa lide)
En Diævel skulde dig ey kunde fra mig slide,
Min Smiil^{k9} din Vellyst^{k10} var, og mine Vink din Lov:
Det svøer du paa, og løy, og denne Løgn var grov;
Thi over Tiden nu det er alt^{k11} otte Dage,
Som du mig lovede at komme her tilbage –
Forbandet den Major! hvis Buxer gik i tu;
Dog ney – utroe Johan, forbandet være du!
Det Bud som foregav,^{k12} at en Major ham sendte,
For at berette dig,^{k13} de Buxer, som du vendte^{k14}
I Fior, var nu i tu, og at et andet Par
Ham maatte gøres strax, thi han i Knibe var,
Han for at skuffe^{k15} mig med dig var sammensvoren,
I kiørte Pokker I! og ikke til Majoren. –
Hvor kunde vel hos mig Mistanke finde Sted?
Jeg var godtroende og blind af Kierlighed;
[5] Stokblind jeg vist nok^{k16} var, som kunde ey begribe,
At aldrig saadan Mand, en reen^{k17} Major, i Knibe
For Buxer være kand; jeg nu for silde^{k18} seer –
(efter nogen Taushed.) «Du aldrig bliver gift, hvis det i Dag ey skeer!»
Viig fra mig sorte Aand! som tordner i mit Øre –
Dog ney – Jeg hører ey – Jeg synes kun at høre.

Andet Optrin.

Mette, Grete.

Mette. Hvad nye Fortræd Masør!^{k19} forvolder^{k20} disse Skriig?
Hvor ængste de min Siæl!

Grete. Jeg er ulykkelig!
Veninde hør og skielv! et fælt sortagtigt Væsen,
En Diævel uden Tvivl med sorte Haar paa Næsen,
[6] Mig nu, jeg sad og sov, i Drømme forekom,^{k21}
Og grumt og brølende afsagde denne Dom:
«Du bliver gift i Dag, skal du det eengang blive!»

Mette. Man bør ey altid troe, hvad Drømme os indgive,

Grete. Du veed, en Heltes Drøm^{k22} har aldrig feilet før.

Mette. Lad det end være saa, du dog betænke bør,
At til en rigtig Drøm der Seng og Nat udkræves;
Om Dagen i en Stoel – –

Grete. Du trøster mig forgieves.
Det Indtryk, som min Drøm har gjort udi mit Brøst,
Desværre trodser din og heele Verdens Trøst.
Jeg seer min visse Død – –

Mette. Men den seer ikke Mette.
Din Drøm var den end sand, den siger kun dette:
Du aldrig giftes skal.

[7] **Grete.** Og den, som siger det
Han siger, jeg skal døe. Thi jeg har nogen Ret,
Hvis tusind Vidnesbyrd mig nogen Ret kand give
At troe jeg ikke bør blant Grimme regnet blive,
Og naar man ey er grim og er ey heller død,
Man for at blive gift ey pleyer lide Nød.^{k23}

Mette. Forlad mig, ^{k24} jeg tilstaaer, at jeg mig har forløbet. ^{k25}

Grete. Du ved din Tale ⁿ³ kun Eenfoldighed har røbet,
Og den er alt ^{k26} forladt.

Mette. Forlad da ligesaa,
At jeg dig endnu tør et Middel foreslaae,
Hvorved du lykkelig, og Drømmen sand kand blive:
Gift dig i Dag med Mads – –

Grete. Min Haand jeg skulde give
Til den jeg før forskiød. ^{k27} Den Kaal jeg spøtted' i
Jeg skulde spise selv. Gid før – –

^[8] **Mette.** For alting tie!
En ubetænksom Eed man ofte maa fortryde, ^{k28}
Og mine Grunde ^{k29} dig maaskee kand overtude, ^{k30}
Du ey forsværge ^{k31} bør at blive Madses Brud.
Sandt nok ved saadan Eed en Siæl sig mærker ud, ^{k32}
Som ikke tænker lavt, men jeg tør endnu ^{k33} sige:
Den Siæl hveranden ^{k34} maa i Høyde overstige,
Som kun ^{k35} af Lydighed imod sit Kald og Pligt
Nedlader sig til det, som den er væmmeligt.
Men vores Kald og Pligt, saa mange, som vi ere,
Er at udvælge os en Mand i Tugt ^{k36} og Ære.

Grete. Hvo kand vel staae imod den rene Sandheds Sprog,
Det har udi min Siæl oplyst den mørke Krog.
Fornuften i dit Raad er villig at samtykke, ^{k37}
Kun maatte Hiertet ^{k38} ey Fornuften undertrykke!
Der dog endnu en Ting for Hovedet mig staaer; ^{k39}
Om jeg dig lyde vil, hvem staaer mig inde for, ^{k40}
At Mads foragter ey, den ham har før foragtet?

Mette. Du hans Høyagtelse for evig har forpagtet, ^{k41}
Det staaer jeg inde for og til Beviis herpaa
^[9] For ^{k42} Solens Opgang han for mine Fødder laae
I Morges Taarefuld, og med en ydmyg Mine

Bad om Tilladelse at kaste sig for dine.
Han har en vigtig Sag at foredrage^{k43} dig
Som han fandt raadeligt^{k44} at holde skiult for mig.
Hvis du tilsteder^{k45} det, og du det bør tilstede,
Jeg strax vil hente ham – –

Grete. Lad din Forstand mig lede,
Gjør hvad dig synes best, min Siæl indviklet er
I Sorgers mørke Skye, du dens Veyleder vær.

(Mette gaaer.)

Tredie Optrin.

Grete *allene.* Saa er jeg da fordømt til Madses Brud at blive,
Jeg give skal min Haand, og kand ey Hjertet give;
De skulde begge to saa deylig fulgtes ad,
Hvis den utroe Johan ey værdig var mit Had.

[10] Fierde Optrin.

Grete, Mads.

Grete. Seigneur!^{k46} Indgangen hid jeg vilde dig ey hindre;
Thi af en Mand, som du, jeg venter intet mindre,^{k47}
End smaa Bebrejdelser, som gjør os begge Skam.

Mads. Enhver, som kiender Mads, bør tænke saa om ham.
Vel sandt du mig forskiød,^{k48} men det er kun en Skiæbne,
Mod hvilken du omsonst, og jeg, mig vilde væbne.^{k49}
Det ingens Brøde^{k50} er og altsaa ikke din.
En Brøde veed jeg af, og denne bliver min:
Jeg en Misdæders^{k51} Navn med Rette burde bære,
Jeg har fordristet mig din Skiønhed at vanære;
Du tog din Haand igien og jeg har endnu Liv
Jeg ey mit Hierte strax hiemsøgte^{k52} med en Kniv;

Din Skjønhed jeg til Trods endnu tør drage Aande;
Du Aarsag har om mig at tænke allehaande,^{k53}
[11] Men tager jeg ey feyl, en Skiæbne eller Aand,
Jeg veed ey hvem af to, tilbageholdt min Haand,
Da jeg Madam^{k54} forladt og straffet med din Vrede
Besluttede at døe, min Kniv var af sin Skede,
Min Arm alt udstrakt var, jeg manglede ey Mod,
Døe var min fulde Agt, flyd! raabte jeg, mit Blod!
Men ingen Draabe flød, man er som uden Sandser,
Naar man sig dræbe vil, – Om derfor med et Pandser^{k55}
Mod dette grumme Stød een dækkede min Barm,
Hvad heller^{k56} nogen Geist tilbageholdt min Arm,
I den Forvirrelse jeg kunde ey erfare.

Grete. Nu min Beskedenhed befaler mig at svare:
Jeg kiender mig for vel til mig at bilde ind,
At hele Verden var udi et Kalve-Skind,^{k57}
Fordi jeg byttet bort en Elsker for en anden;
Vel har jeg ofte hørt, naar jeg skal sige sanden,^{k58}
At nogle Skjønheds Træk mig gunstig Skiæbne gav,
Men saa hovmodig jeg dog aldrig blev deraf,
At mig i Sinde kom at holde for en Brøde,
Om ved mit Hiertes Tab min Elsker strax ey døde.

[12] **Mads.** Ved din Beskedenhed, min Brøde voxer meer,
Jo meere jeg dit Værd ved den forøget seer.

Grete. Nu nok om dette talt, vend dig igien til Sagen.

Mads. Jeg har da tydelig, mig synes, lagt for Dagen,
Hvorlunde^{k59} at en Aand, en Skiæbne eller sligt,
Var Aarsag at jeg før ey efterkom min Pligt.
Men Skiæbne Aand og sligt gjør intet hen i Taaget,^{k60}
Og med at frelse mig de vist nok^{k61} meente noget;
Det noget gietter jeg, men om jeg gietter ret,
Et Ja, et Ney af dig skal snart afgjøre det.
Jeg troer, min gode Aand mit Liv har vildet spare,
Fordi den saae min Nød ey skulde evig vare,
Fordi den saae, Johan tilsidst ved nedrig Sviig^{k62}
Dig skulde lære ret at sette Priis paa mig.

Herom at sige meer var kun at spilde Tiden,
Og at fornærme dig, som alt^{k63} for længe siden
Min Meening fattet har; bær mig med et Svar,
Hvoraf jeg fatter din.

[13] **Grete.** Hvad Skiæbnen bydet^{k64} har,
Var en Forvovenhed al mig at vilde hindre;
Jeg har i denne Sag kun dette at erindre,^{k65}
I Fald jeg giftes skal, da maa det skee i Dag,
Det ellers aldrig skeer – – –

Mads. Min Tunge er for svag
Til min Erkiendtlighed^{k66} og Glæde at udtrykke;
Læs af mit Øye-Syn min Elskov og min Lykke
Jeg galopperer hen, at tage Klæder paa
Hvorned jeg værdigen kand som din Brudgom staae.
(Han gaaer.)

Femte Optrin.

Grete *allene.*
Aria.^{k67}
Skiæbnen bød mig først Johan,
Nu mig giver Mads til Mand.
[14] Naar dig nogen Karper byder,
Og du faaer kun tørre Jyder,^{k68}
Bliver du lidt flau^{k69} derved;
Men har du en sulten Mave,
Og ey anden Mad kand have,
Gaaer den tørre Jyde ned.
Skiæbnen bød mig først Johan,
Nu mig giver Mads til Mand.

Hvor nødig Hiertet vil dog for Fornuften vige!
Jeg hører dennes^{k70} Røst alvorligen at sige:
Mads blive skal din Mand, men Hiertet siger: Ney –
Dog, hvorom alting er, saa gaaer jeg nu min Vey.

Ende paa første Optog.

Andet Optog.

[15] Første Optrin.

Mads, Jesper.

Mads. Hvor hopper ey min Siæl! Hvor skynder sig mit Blod,
At raabe: Fryder jer^{k71} til hvert et Ledemod.^{k72}

Jesper. Du taler som du var, min Ven! lidt Hoved-Svimmel.

Mads. Faêr fra et Helvede med et op i en Himmel,
Og vi vil faae at see, om du det bedre giør.
Saa lykkelig en Hest,^{k73} som jeg var aldrig før.
Kom kys mig søde Broer! Lad os en Sang istemme,
Hvoraf den hele Jord min Glæde kand fornemme.
[16] For evig evig Tiid er Mads nu lykkelig!
Min Jesper! hielp mig at udstøde Fryde-Skrig,
Hør! af min Fryds-Basun faer ud en Glædes Torden
Langt ned til dem som boe, – – der boer jo under Jorden
En Hoben^{k74} smukke Folk.^{k75} Den hele Jordens Kreds^{k76}
Skal vide jeg er glad, før er jeg ey tilfreds.

Aria.

Underjordiske som sover,
Du maae ikke undres over,
At min Sang dig vækker op
Til at giøre Glædes Hop.
Du det ikke skal fortryde;^{k77}
Thi min Sang kun Fryd skal byde:
Under Jorden giør et Hop!
Naar min Sang dig vækker op.
Mads i Dag har vundet Seyer;
Mads i Dag sin Grete eyer,
Ja med Hud og Haar og Krop.
Under Jorden giør et Hop!

[17] **Jesper.** Har du nu skreget ud din Glædes Raserie.^{k78}

Mads. En Zephyr^{k79} blæser nu, og Stormen er forbie,
Det var en Fryds Orkan, som foer udaf sit Fængsel,
Og havde Fængslets Dør nær løftet af dens Hængsel,
Saa voldsom var dens Fart. En Siæl er dobbelt glad,
Jo længere den før i Sorgens Fængsel sad.

Aria.
Min Glæde er som Bekken;
Den Bek, som sagte flød,
Før den en Demning bød,^{k80}
Ey røre sig af Flekken;
Da Demningen kom bort,
Flød Bekken dobbelt fort.^{k81}
Min Glæde er som Bekken.

[18] **Jesper.** Jeg Grete komme seer, hun vist den Slutning drager:
At du af Lunkenhed dig gode Stunder tager^{k82}
Ifald hun faaer at see dit end ukiente^{k83} Haar;
Det bliver derfor best, at du afsides gaaer.

Andet Optrin.

Grete, Mette.

Mette. Saa var mit Haab omsunst,^{k84} du syntes at samtykke
I dette Ægteskab, jeg holdt det for min Lykke,
At ved mit ringe Raad jeg kunde fremme din,
Og skrekkes^{k85} nu du slaaer det hen i Veyr og Vind.

Grete. Jeg dig forbunden er, som vil min Smerte lindre,
Og ærer dine Raad, men ikke destomindre
Mit Hierte siger mig, at tusind Plagers Hær
Med Længsel venter paa, at see min Brudefær.
[19] Før var jeg angestfuld, men tusind gange meere,
Saasnart jeg tænker paa, at Mads min Mand skal være,
Jeg veed ey selv, hvorfor. – –

Mette. Man vel hos visse Folk

Paa visse Tider bør ansee, som Sandheds Tolk^{k86}
En rigtig Ahnelse, men du dig kand bedrage
Og for en Ahnelse maaskee den Afskye tage,
Som føles af enhver ved slige Bryllupper,
Hvor man skal ægte een og har en anden kiær.
Din Ahnelse maaskee af sidste Slags kan være,
Hvem veed – – –

Grete. Du er for kort^{k87} til mig at kunde lære
At kiende Ahnelser; hvis min ey ægte er,
Saa maa du frit. – – –

Mette. Men hør! hvem mon der banker der?
Jeg gaaer at lukke op.

=====

[20] Tredie Optrin.

Grete *allene.* Hvem mon der vel kan banke?
Maaskee – – dog ney – – det var for smiggrende en Tanke,^{k88}
Og den troeløse Skurk vist havde kommet før.
Hvis ey; – – Men Himmel! Jord! det er Johan! – – Jeg døer.

=====

Fierde Optrin.

Johan, Grete.

Johan. Hvor seer jeg glad igien de mange Yndigheder
Som den maa være blind, der kan ey see hos eder.

Grete. Jeg dig fornærmet har min allerbeste Ven!
Jeg tænkte du var Skielm.^{k89} – –

[21] **Johan.** Saa tænk nu om igjen.

Grete. Mit eget Hierte sig nu færdig er^{k90} at hade
Som dig mistænkte saa.

Johan. Jeg kan dig let forlade;^{k91}
En Tvivl saa rimelig for dig at falde paa,^{k92}
Du er undskyldelig og jeg er ligesaa.
Du de Forhindringer behager at anhøre^{k93}
Som vare Aarsag i – – –

Grete. Dig at retfærdiggjøre
Er kun til Overflod,^{k94} dit Forsvar ligger her.
(*peger paa Hiertet.*) Med Ild-Bogstaver trykt. Det kort forfattet^{k95} er:
Johan, som elsker mig, kan ey strafværdig være.

Johan. Hvor taler du ey smukt, jeg vilde paa min Ære,
Nu Turen er til mig, og sige smukke Ting;
Men Kierligheden har med tætte Atter-Sting^{k96}
[22] Saa syêd mit Hierte ind, at om jeg skulde henge,
Dets ømme Følelser sig dog ey kunde trænge
Op til min Mund, Madam! – – –

Grete. Jeg tvivler ikke paa,
Du mig jo elsker høyt,^{k97} naar du mig elsker saa.

Johan. Mig Timer synes Aar, og Øyeblik som Dage,
Indtil jeg bliver din og du min Ægte-Mage.

Grete. Ney see den lille Skalk,^{k98} hvor han gjør høye Sving,^{k99}
Og det er dig, som ey kan sige smukke Ting.

Johan. Nærværelsen af den, hvis Øyne vi tilbede,
Det ømme Hierte tidt kan komme til^{k100} at svede;^{k101}
Og denne Sved Madam! Som er snart^{k102} ingen Ting,
Din Godhed falder paa at kalde høye Sving.
Du alt for gunstig er.^{k103} – – –

Grete. Med Ret maaskee du venter
Den Roes du nægter dig, at faae igien med Renter,
[23] Fortryd dog ikke paa, [k104](#) der bliver intet af
For den gang, men du er endnu ey i din Grav;
Ney bie [k105](#) kun til vi først er bleven Mand og Kone,
Saa kan du lide paa, [k106](#) jeg skal tilgavns forsone [k107](#)
Den Forurettelse, jeg nu bliêr skyldig i.

Johan. Jeg var tilfreds, Madam! vort Bryllup var forbi.

Grete. I Dag, i denne Dag, jeg dig min Haand vil give.

Johan. Er det alvorlig talt?

Grete. Din Længsel vist [k108](#) skal blive
Opfyldt før Aftenen. I Dag er Grete din,
Og din for evig Tiid. Jeg strax vil løbe ind
At klæde mig, [k109](#) gaae hen, og giør nu du det samme:
Du studser – bliver bleeg. – –

Johan. Gid mig alt Ont maae ramme!
Hvis der er nogen Ting mit Hierte ønsker meer
End det, at blive din, men jeg mig tvungen seer
[24] En Dags Opsettelse mig ikkun [k110](#) at udbede;
En umild Skiebnes Dom. – – –

Grete. Med et din Elskovs Hede
Nu kiølnet har? Utroe! [k111](#) saa tænkte jeg dog ret.

Johan. Mit Hierte sidder der, du maa udrive det,
Hvis det ey brænder heelt. – –

Grete. Troeløse! jo det brænder
Af een uteerlig [k112](#) Ild, som Ærens Love skiænder, [k113](#)
Som al sin Næring har fra Dyds og Ærens Tab; [k114](#)
Og slukkes ud saasnart man nævner Ægteskab.
Og saadan Kierlighed du tør din Grete byde?

Forræder! jeg forstaaer, hvad det har at betyde,
Naar først Opsettelse^{k115} en Elsker foreslaaer.

Johan. Jeg staaer det ikke ud, det over Skrævet gaaer!^{k116}
Jeg aabenbare maa, hvorfor jeg mig krymper,^{k117}
Du nøder mig, viid da – – –

Grete. Hvad? snart!^{k118}

[25] **Johan.** At mine Strømper^{k119} –

Grete. Og de?

Johan. De er' ey til.

Grete. Nu fik jeg Hierte-Stød:^{k120}
Det alt for gruesomt er, det bliver vist^{k121} min Død.
(*efter en kort Besvimelse.*) Forvovne! som saa frek tør uden Strømper tale
Om Bryllup, veed du vel, jeg det ey vil forhale;
Men skal du blive min, jeg sværger at du maae
Som Brudgom da i Dag, om uden Strømper^{k122} staae.

=====

Femte Optrin.

Johan, *allene.* Skal jeg som Brudgom staae i Dag foruden Strømper?
Hvo giver beste Raad til en uhældig^{k123} Stømper?^{k124}
[26] Som Æren byder^{k125} et, et andet Elskovs Gud?
Hvis du i Støvler staaer, saa leer dig Folket ud,
Det Ærens Stemme er. Du miste skal din Brud
Ved en Opsettelse, saaledes Elskov truer.
Mit Hierte for et Valg paa begge Sider gruer.

Aria.
Som en uheldig^{k126} Skipper,
Der forud seer, han strande maa
Paa en af tvende Klipper,

Ey nogen vis at strande paa
Tør vælge sig,
Saa gaaer det mig.

Ende paa andet Optog.

Tredie Optog.

[27] Første Optrin.

Mads *allene.* Hvor er min Skiebne grum og umanneerlig stiv!^{k127} –
Den, paa min Ære, har ey i sit hele Liv
Det allermindste Gran af Medynk for et Hierte,
Den nu saa lang en Tiid hiemsøgede med Smerte –
Hvor skuffedes mit Haab! hvor varede det kort! –
Jeg tænkte: Gud skee Lov! da Skredderen gik bort,
Og da han tøvede^{k128} at komme her tilbage,
Jeg min Forhaabning saae med hver en Dag tiltage;
I otte Dages Tiid mit Haab steeg otte Trin,
Jeg Trappen var forbi og netop kommen ind
[28] I Lykkens Forgemak,^{k129} hvor jeg knap kunde sande
For Fryd. Jeg faaer en Puf,^{k130} og Hovedkulds maa dandse
Af Trappen ned igien – jeg ligger endnu der
Forslagen^{k131} og forknust.^{k132} Det lære skal enhver,
At han maa aldrig troe sin Skiebne paa Geberden.^{k133}
Min gav mig nys et Vink, det mildeste af Verden,
Tilbød mig Gretes Haand – Hvor frydedes mit Sind! –
Rivalen kom igien, og alt mit Haab var Vind.^{k134}
Saaledes seer man Børn et Huus af Kort at bygge,
Og deres Hænders Verk beskue gandske trygge;
Men kun et Pust – et Stød – og Huuset ligger der.
Men – Staae^{k135} mig ogsaa an deslige Lignelser?
Ney, om mig synes Ret, saa er jeg alt for roelig
For een, hvis piinte Siæl er alle Plagers Boelig.
Her frem I Furier!^{k136} – hvor mange er I? – Tre?^{k137}
Det vil ey langt forslaae,^{k138} kom hele Helvede!
Med Afgrund, Jordskiælv, Ild, med Lynild og med Torden,
Vek svage Billeder! med ingen Ting paa Jorden
Jeg male kan min Qval, og ikke heller vil.
Der maa, som før er sagt, et Helvede dertil. –
[29] Jeg seer en Diævle-Hær opstillet i Gelider,^{k139}
Som ak Forbittrelse i egne Tunger bider,
Og spyer Forbandelser mod deres General,
For han dem endnu ey til Angreb gav Signal. –

Jeg seer en Furie, af hvis fortvivlet Øye
En Skye af Gnister faer, ^{k140} sig give større Møye,
Sig strekke voldsom ud, men netop ey kan naae
Mit Hierte. – – –

Andet Optrin.

Mads, Jesper.

Jesper. Her er jeg.

Mads. Og jeg er ligesaa.
Hvor er jeg ikke mat! og hvor har du giort ilde,
Som min Forfatning veed og kommer dog saa silde.
Naar man dog har en Ven, som man kan tale med,
Man Kræfter samle kan ved et og andet Sted,
^[30] Og hvile, medens man den Vens Betænkning ^{k141} hører;
Men jeg et stivt Qvarteer ^{k142} her Talen eene fører,
Saa jeg er bleven hæs, som ingen Under ^{k143} er.
Fortvivlet, rasende, og dette Svelg saa nær,
Som inden stakket Tid ^{k144} mig gandske skal opluge,
Jeg en fortvivlet Røst har ogsaa maattet bruge,
Og dette veed du selv mangfoldig ^{k145} lider paa. ^{k146}

Jesper. En Udeblivelse ^{k147} du mig tilgive maa,
Som Omsorg for dit Vel har eene forarsaget.
I min Fraværelse jeg hældig har opdaget,
At der maaskee endnu er Redning for min Ven.

Mads. Hvad Redning? Jesper tael!

Jesper. Viid da, at Skredderen,

Mads. Jeg veed alt ^{k148} nok om ham,

Jesper. Ney du maa vide meere,

I Dag, i denne Dag han Gretes Mand skal være;
Men han har –

[31] Mads. Holdt min Haand! jeg ellers myrder dig,
Er jeg ey martret nok om du ey spotter mig?
(Han tager forbittret en Kniv op af Lommen.)

Jesper. Han ingen Strømper har.

Mads. Læs [k149](#) før du døer Misdæder, [k150](#)

Jesper. Han ingen Strømper har.

Mads. Jeg siger læs Forræder,

Jesper. Han ingen Strømper har.

Mads. Endnu har du ey læst.

Jesper. Han ingen Strømper har.

Mads. Saa døe da som et Bæst. [k151](#)

[32] Jesper. Han ingen Strømper har. For Pokker kan du høre?
Og denne Mangel maa du dig til Nytte føre, [k152](#)
Du Grete veed i Dag vil giftes absolut,
Jeg veed hun kommer hid, siig da: Min søde Snut,
Hvis Snut er for gemeent, [k153](#) kald hende noget andet,
Nok, siig: Du Strømper har, og see, du kan faae blandet
Din Tale hist og her med Haanheds [k154](#) Træk mod ham,
Som ikkun Støvler har. Tael om den store Skam,
En støvlet Brudgom vil blant Folk paaføre hende,
Giør dette, og jeg troer at Bladet sig skal vende. [k155](#)
Du svarer intet Mads?

Mads. Jeg taus beundrer dig,
Som glemmer saa dig selv af Kierlighed til mig,
Du nævner ey engang; det Mord, jeg nylig vilde –
Kan du tilgive det?

Jesper. Det lader meget ilde^{k156}
At huske smaa Ting nu, da jeg dig giver Haab
[33] At blive Gretes Mand; med Fryd og Elskovs Raab
Du burde svare mig; er Kulde her anstændig?
Du er indvendig heed, viis dig og^{k157} heed udvendig.

Mads. Om i en Arie jeg bragte Heeden frem?
Den Maade synes mig var ikke ubeqvem.^{k158}
(*Jesper gaaer.*)

Tredie Optrin.

Mads *allene.*
Aria.
Paa mit Hiertes Skorsteen^{k159} brænder
En Harpaxet^{n4k160} Elskovs Brand,
Som er tændt i begge Ender,
Elskovs Gud^{k161} den tændte an.
Hver som Røgen seer opstige,
(Røgen er min Aria,)
Tænke maae om ikke sige
Der er heedt hvor den kom fra.^{k162}

[34] Der kommer den hvis Ord hos Grete meget gielde,^{k163}
Hvis Raad hos hende mig kan reise eller fælde.
Jeg Mette bede vil med Forbøn^{k164} tiene mig.

Fierde Optrin.

Mads, Mette.
(*De løbe hinanden imøde.*)

Mette. Seigneur!^{k165}

Mads. Madam!^{k166}

Mette. Jeg har en Bøn at giøre dig,
En saadan Bøn Seigneur, som jeg ey vilde vove,
Hos een som styredes af Egennyttens Love,
Som Had og Lyst til Hævn, har giort til Dyden feyg,^{k167}
En saadan nedrig^{k168} Siel bønhørte mig vist^{k169} ey:
Jeg for at bede ham gik heller ey af Pladsen,^{k170}
^[35] Ney, Hierter kun, som det der pikker^{k171} i Mads Madsen
Formaae at vise mig en saa udmerket Gunst,
Hvorom en mindre Siæl anmodedes omsunst.^{k172}
Jeg beder for Johan; fra Knæet ned til Foden,¹⁵
Hans Skiæbne negter ham i Dag at lyde Moden,
Døm selv hvor Himmel-høyt Seigneur jeg agter dig
Naar jeg dig bede tør at giøre lykkelig;
At laane Strømper til. – –

Mads. Jeg knap af Sands og Mæle
Saa meget har igien, at jeg dig kan fortælle,
At den som saadan Gunst beviste sin Rival,
Ey ædelmodig var, men Daare-Kiste Gal.^{k173}
Jeg havde da du nys^{k174} mig Ordet tog af Munden
En anden Bøn til dig, hvortil Fornuft var Grunden,
Og Billighed,^{k175} og Dyd; Jeg vilde bedet dig
Ved Forbøn og ved Raad hos Grete tiene mig.
Johan er Strømpeløs og Gretes Haand uværdig,
Hun giftes vil i Dag og han er ikke færdig,^{k176}
Hvor let en Sag for dig ved denne Leylighed,
^[36] At skaffe mig igien den Strømpeløses Sted.^{k177}
Hvor billigt^{k178} og hvor ret! – –

Mette. Jeg ret og billigt kalder
I Verden ingen Ting, som Grete ey bifalder,
Det er min Lidenskab, jeg har ey anden Drift,
Og Grete ynsker ey med dig at blive gift:
Der er mit Svar. Farvel!

(siger de begge paa eengang.) (Mads gaaer.)

Femte Optrin.

Mette *allene.* Vi begge Længselsfulde
Nys mod hverandre gik, som om den eene skulde
Den andens Lykke giort; men neppe faaer vi Tid
At aabne Munden ret, før vi en heftig Strid
Blant vore Ønsker see. Naar paa den jevne Skive^{k179}
Man tvende Kugler Fart vil mod hinanden give,
De skynde sig afsted, med samme Hurtighed,
Som ømme^{k180} Elskere til deres Samlings Sted.
^[37] En tosset Jyde-Dreng^{k181} maaskee vel turde meene,
De længes efter sig for evig at foreene;
Ney kiære Jyde! ney! De før sig røre^{k182} ey
Før med en lige Fart, hver Kugle gaaer sin Vey.
At jeg med Kuglerne her meener Mads og Mette
Derom det tosset var mig selv at underrette,
Thi jeg jo eene er og ingen har mig hørt.

Siette Optrin.

Grete, Mette,

Mette. Mit Ærende kun slet Veninde er udført;
Mads ubevægelig – – –

Grete. Det viser mig tilfulde,
At i en andens Sag man taler kun med Kulde.
O at min Ære dog mig ey i Veyen stod,
Jeg skulde kaste mig for den Gruesommes Fod;
Jeg skulde vise dig hvad Bønner kan udrette
Naar man er heed som jeg, og ikke kold som Mette.

^[38] **Mette.** Er slig Bebrejdelse da Løn for al min Fliid?
Men jeg dig ynker^{k183} kun. Dit Hierte er i Striid,
Og Piinsler ofte kan den største Siæl forlede,
Til paa sin beste Ven at hævne Skiæbnens Vrede.

Aria.

Saa æltes Blye med vrede Tænder,
I Hertes Mund; hvis blotte^{k184} Rygge,
Ey for at svales, søge Skygge,
I en Alleè gevorbne^{k185} Venner,
Som bleve Bøddeler af Tvang,
Og under spiipte Huders^{k186} Klang,
Dem vifte Ild med smidig Green
Paa nys afklædte Rygge-Been.
De præge^{k187} deres bittre Qval,
I det uskyldige Metal,
Og glemme al den Tieneste,
Det dem i Krigen lader see,
Som dog er overmaade vigtig,
At sige: Naar de sigte rigtig. ^{k188}

[39] **Grete.** Hvor er jeg lykkelig at du holdt op engang.

Jeg tager samme Deel udi din smukke Sang
Som din besiungne Helt i Pibers^{k189} Lyd og Trommen.
Var her vel Sted og Tiid – – –

Mette. Min Tiid var før ey kommen,
Jeg vidste intet Raad og meget bange var,
For at bedrøve dig med et mistrøstig^{k190} Svar.
Jeg ved min Arie kun søgte Tiid at vinde,
Og under Sangen var saa lykkelig at finde
Et Middel, som jeg troer du vist skal frelses ved,
Du det ey vide bør; thi saadan Kundskab streed
Mod Æren, mod din Stand, og mod – –

Grete. Holt inde^{k191} Mette!

Jeg frygter meget for at jeg det skulde giette,
Du veed jeg er ey dum, du veed jeg dydig er,
Du veed hvor høyligen^{k192} mig Skredderen er kier.
Jeg Dyd og Ære dog for Elskov Fortrin giver;
Men hvad jeg ikke veed mig ey tilregnet bliver,^{k193}
Saa meget troer jeg dog at du mig sige bør:
[40] Om du i dette Raad Johan deelagtiggjør:
Om Skredderen derved kan blive mig uværdig;
Men frem for alle Ting, om han snart bliver færdig.^{k194}

Mette. Af disse Spørgsmaal nu kun et besvares kan,

Johan i denne Dag vist blive skal din Mand.
(Grete gaaer).

Syvende Optrin.

Mette *allene*. I Dag skal Elskovs Gud udmerke sig ved Seyer,
En høy, en ædel Siæl skal fra sin rette Eyer,
Af Kierlighed forført to Strømper tage bort,
Dyd kom vel tidt tilforn, [k195](#) men aldrig saa tilkort,
Naar den i Heltes Bryst mod Elskov turde [k196](#) stride
Man Elskovs Heftighed, af Dydens Tab maa vide. [k197](#)

Ende paa tredie Optog.

Fierde Optog.

[41] Første Optrin.

Johan, Mette.

Johan. Bestiæle min Rival? det er for farligt Mette.

Mette. Jeg veed det eene Raad, og intet uden dette,
Som til dit Beste mig Cupido^{k198} selv indgav,
Skielv du! i fald du ey benytter dig deraf.
En Siæl, som Gretes Siæl for Æren meget vover,
Og skjønt hun sig med Mads kun liden Lykke lover,
Saa troer jeg dog, hun før sin Haand vil give ham,
End een, hvis støvlet Fod^{k199} skal gjøre hende Skam.

Johan. Det alt^{k200} besluttet er, jeg dine Raad vil følge.

[42] **Mette.** Du gaaer saa snart Johan? jeg kan dig ikke dølge,^{k201}
Jeg havde ikke tænkt, det kostede saa lidt
For en ophøyet Siæl at gjøre saadant Skridt.
Min Helt! for alle Ting^{k202} mod Dyd lad Elskov stride!
Viis ikke Lasten frem paa dens luslidte^{k203} Side.
De Store synde vel i Grunden som de Smaa,
Men Maaden, som enhver sin Synd udøver paa,
Den eene gjør til Helt, den anden til en Staader;^{k204}
Du ey Forskiellen veed, Seigneur! paa disse Maader,
Saa smuk Opdragelse, du end for Resten har,
Du har i denne Sag opført dig som en Nar.
Bør du ey sige først, hvordan dit Hierte splittes?
Snart sværge: At det ey ved Laster skal besmittes?
Snart raabe! Elskovs Gud din Gud allene er?
Og efter elleve til tolv Omvexlinger,
Hvorved nu Kierlighed, nu Dyden Seyer vinder,
Mag saa,^{k205} at Elskov dig den tolvte gang forblinder,
Vræng Munden, vrie^{k206} din Krop, bær dig^{k207} som du var gal,
Og naar du det har giort, bestiæl saa din Rival.

[43] **Johan.** Tolv gange Mette? ney, det vil for længe vare.
Det er den høye Tiid. [k208](#)

Mette. For Tiden da at spare,
Gjør her Præludium, [k209](#) og gaae saa strax derhen,
Hvor Madses Kiste staaer, saa vil kiærligen
Troe, at du underveys har gjort det af med Resten;
Det er jo vores Pligt, at tænke vel om Næsten.

Johan (*Setter sig i en ægte tragisk Postyr.*) [k210](#) O! hvilken Qval og Striid – – Mit Hierte splittes ad –
Dyd! Elskov! kan I to ey søbe af et Fad? –
En af jer vinde maa, den anden maa fordømmes,
To Store i en Sæk kan ingenlunde rømmes, [k211](#)
Men Sækken som I to kan ikke rømmes i,
Tilgavns [k212](#) undgielde maae for eders Klammerie,
Mit Hierte revner snart, – jeg elsker eder begge –
Du, Elskov er mit Liv – Du Dyd min Kiæle-Degge! –
[44] Jeg pleyer ellers gaae derfra, hvor Slagsmaal er,
Men jeg de Stridende med mig i Hiertet bær. –
Omsonst af flye, omsonst at vilde dem forlige, –
Her er ey andet for, jeg Dommen maa afsige: –
Min Kiæle-Degge Dyd, ja Seyeren er din,
Du eene herske bør i stolte Heltens Sind.
Viig lille snottede! [k213](#) som skyder Folk med Pile,
Som til min Uhæld har min Grete lært at smile,
Min Grete? Ney – hvis da? maaskee Mads Madsens? ja! –
Jeg skielver for min Dyd, og skynder mig herfra.
(*Til Mette*) Kan jeg nu gaae?

Mette. Ja vist.

=====

Andet Optrin.

Mette *allene.* Naar Dyd og Elskov stride,
Skiønt man som ofteste kan see, til hvilken Side
[45] Sig Lykken helde vil, saa føler man endda

En tvivlsom^{k214} Frygt, jeg veed ey, hvor den kommer fra.

Aria.

Saaledes kan en Skyldner bæve,
Naar paa hans Dør med ivrig Næve,
Der pikkes^{k215} af en Creditor; –
Skjønt Slaaen lukker inden for,
Skjønt Pokker^{k216} sielden pleyer føre
Folk ind igjennem lukte Døre,
Saa skielver Skyldneren endda;
Gud veed, hvor saadant kommer fra.

Tredie Optrin.

Mette, Johan (med Strømper i Haanden.)

Johan. Nu er der intet meer, som kan min Lykke hindre.

[46] Mette. Du har vel ey forsømt hvad jeg dig bad erindre,
Formaliteterne. – – –

Johan. Jeg alting haver giort,
Som du mig foreskrev; thi det ey siger stort,
At jeg kun haver brugt en middelmaadig^{k217} Stemme;
Jeg var saa bange for, man skulde mig fornemme,^{k218}
I fald, som du mig bød, jeg havde skreget – –

Mette. Ney!
Det intet skade kan. – – –

Johan. Saa er der heller ey
Det ringeste forsømt, thi hvad vil det vel sige
At Tiden ikke just afpasset blev saa lige?
Det er en ringe Ting, ey værd at tale om.

Mette. Hvad meener du?

Johan. At jeg til Madses Kiste kom.

Just da udi min Siæl Dyd førte Regimente;^{k219}
[47] Det var ey raadeligt et Øyeblik at vente,
Til Elskov Seyer vandt, og reent at bryde af
Den nys begyndte Roes som jeg til Dyden gav,
Var alt for latterligt; jeg desforuden vidste,
At inden stakket Tiid^{k220} mig Elskov skulde friste,
Og stærkere end Dyd, mig gjøre til en Tyv;
At stiale Klokken Sex og stiale Klokken Syv
Det kommer ud paa et; jeg altsaa strax udførte
Mit Foretagende, og da mig ingen hørte,
Det ligegyldigt var, om Elskovs Raserie,^{k221}
Som mig forledede til dette Tyverie,
Kom to Minuter før, kom to Minuter siden;
Og overalt^{k222} en Helt ey Slave er af Tiden,
Thi Klokken er kun for Skoemagere og Skræd –

Mette. Tal du kun Ordet ud, og blues^{k223} ey derved.
En Skredder, som er Helt, er ikke Skredder meere:
Den Titel som er størst tilkommer os blant fleere.ⁿ⁶
I øvrigt finder jeg, Seigneur, at du har Ret;
En Helt hvert Øyeblik afpasser ey saa net;^{k224}
Men Grete nærmer sig – – –

[48] **Johan.** Jeg vil afsides træde,
Iføre Strømperne,^{k225} og være her tilstæde
Om et Minut igien.

Fierde Optrin.

Grete, Mette.

Grete. Hvor er min Skiæbne haard!
Fra et til andet Sted jeg i den Tanke gaaer,
At min Forfatning^{k226} sig med Stedet skal forandre;
Men Sorgen følger mig, ihvor^{k227} jeg end vil vandre.
Jeg ned i Haven gik, min Sorg spadserte med,
I Gyngen satte mig, min Sorrhig op og ned
Sig gyngede med mig. Ja i vort Spise-Kammer,
Hvor jeg saa tidt tilforn fandt Raad mod al Slags Jammer,

Omsonst jeg søger nu en Lindring for mit Sind,
Min Sorg med lige Skridt [k228](#) ledsager mig derind.
[49] Jeg tænkte røget Flesk kan hielpe, hvem kan vide?
Men følte Flesk og Sorg i Halsen fast at sidde.

Mette. Slaae dig til Roelighed.

Grete. Jeg finder ingen Roe
Veninde! før du mig har sagt, hvad jeg kan troe
Om dette Haab, hvormed du smigrede mit Hierte;

Mette. Troe, at du snart skal faae alt, hvad din Siel begierte,
Troe, du er lykkelig, troe al din Sorg og Vee
Nu Ende har; ja troe – ney troe ey meer, men see!

Femte Optrin.

Grete, Mette, Johan.

Grete. Johan med Strømper paa! – Tvivl, Haab og Frygt – og Glæde
Betage [k229](#) mig, og knap at aande mig tilstæde. [k230](#)

[50] *(Til Mette, som tier.)* Hvor fik han dem? siig snart.

(Til Johan.) Johan, jeg har en Tvivl.

Mette *(Til Johan.)* Svar hende som en Helt, tael i den høye Stil!

Grete. Johan, jeg har en Tvivl, den kan du mig betage; [k231](#)
Jeg veed, man intet faaer omsonst [k232](#) i vore Dage;
Hvor fik du Strømper fra?

Johan. Hvis dette Spørgsmaal gik
Udaf en anden Mund; i dette Øyeblik,
Han for sin Dristighed med Livet skulde bøde; [k233](#)
Den som formaster sig, at gjøre Kinder røde,
Som Skiæbnen har udseet til Kinder for en Helt,
Hvor fælt han straffes end, dog straffes ey for fælt.

Grete. Saa rødmer du?

Johan. Madam! ja, men paa eders Vegne,
Saa lav Mistanke kan ey høye Siele egne,^{k234}
Men eders Siel er lav. – – –

[51] **Grete.** Seigneur! høy eller lav,
Jeg beder dig, besvar det Spørgsmaal jeg dig gav.

Johan. Mindst drømte jeg Madam! at I mig skulde nøde
Til at fralegge mig en saadan nedrig^{k235} Brøde.
Jeg Maalet,^{k236} sagde I, for eders Elskov var,
Ney Maal for jer Foragt, den Sag er alt for klar.
Forgieves søgte man paa heele Jorderige
En Elskerinde, som sin Elsker vilde sige:
De Strømper som du bær, du stiaalet har, min Ven!
(Af hvad I sagde før, det var dog Meeningen:)
Jeg lod ved Paaske-Tiid mit Hoved-Haar afraage,^{k237}
Af Skrek sig reyser nu den Stump som er tilbage,
Og løfter min Paryk en Tomme fra sit Sted –
Hvem bliver skieldt for Tyv,^{k238} og gyser ey derved?
Dog Skredderen Johan har Aarsag til at meene,
At han frikiendes ved sit blotte Navn allene:
Johan von Ehrenpreis,^{k239} viid naar man heder saa,
Man da umuelig kan et Tyverie begaae.
Madam! I maatte dog min ømme^{k240} Siel forskaane
Den har endnu ey lært, at lade sig forhaane;
[52] Jeg før i Lære stod, min Mester var en Stud,
For ikke smukke Ting han tidt mig skieldte ud,
Jeg dølger ey derfor, han tidt, din Esel! sagde,
Men Tyve-Navn, Madam! han aldrig mig tillagde,
Det var mig forbeholdt at høre det af Een
Som jeg tilbad, Som var min tredie Øyesteen.
I græder Grete?

Grete. Ney!

Johan. Da burde I dog græde.

Grete. Ifald jeg græd, Seigneur! da skeede det af Glæde.
Nu kiender jeg Johan, hvor er jeg lykkelig, –
Hvor er du dyrebar – du vist^{k241} tilgiver mig
At jeg din Helte-Siæl saa haardt paa Prøve satte,
Ifald du fatte kan – – dog ingen Siæl kan fatte,
Hvor min Høyagtelse høyt til Beundring steeg,
Og steeg alt høyere, jo meer du bister skreeg.
Min Elskov og min Agt, ^{k242} du kaldte tidt din Lykke,
Læs i mit Hierte nu, see hvilket Fandens Stykke
^[53] Din Lykke voxet har ved denne Leylighed.
Og jeg skal vove for^{k243} du er ey længer vred.

Johan. Jeg, være længer vred? Ney Uforlignelige!
Jeg sige maa – – –

Mette. Her er ey Tiid til meer at sige,
I begge nøye viist jer Ret til Helte-Rang,
Og eder nøye bør hermed for denne gang.
Hvert Øyeblik er dyrt og I behøve begge
Paa eders Bryllups-Pynt den sidste Haand at lægge.

Ende paa fierde Optog.

Femte Optog.

[54] Første Optrin.

Mads, Jesper.

Mads. Du paa Rivalens Been to hvide Strømper saae?
Saa Skiebnen altid skal for ham paa Pinde staae!
Ja Skiebne! troe, jeg seer alt^{k244} hvad du har for Øye;
Men jeg har Arm og Kniv, og du har spildt din Møye;
Du forud føler alt (du maatte skamme dig)
En Vellyst i den Qval, som vil fortære mig,
Naar jeg et Vidne skal til den Foreening være,
Som skiller mig ved alt, ved Grete og min Ære;
[55] Men naar jeg ikke meer seer denne Verdens Dag,
Skal Skiebnen med sit Had vel gjøre mig en Smag.^{k245}

Jesper. Døe er din Pligt, naar du paa ingen anden Maade
Veed dig at redde ud; men torde jeg dig raade,
Du skulde sætte op^{k246} endnu et Øyeblik,
Dit Forsæt: vi maaskee en bedre Tilflugt^{k247} fik.

Mads. En Tilflugt er der kun, en eneste tilbage:
Med Skiebne, Grete, Liv jeg strax maa Afskeed tage.

Jesper. Det ahner mig, min Ven, at det for tilig^{k248} er.

Mads. Men Helte, som vil døe, foragte Ahnelser.
(*Han tager sin Kniv op.*) Vær stærk min Arm og troe! vær skarp min Kniv og sikker!
Min Jesper! Liv! Farvel! – – Dog, førend jeg mig stikker,
[56] Ifald du haver kier din Kalemankes^{k249} Vest,
Saa staae mig ey saa nær, den ellers faaer sin Rest.^{k250}

Aria.

Naar, som desverre ofte hænder,
Ulykken muntre Fluer sender
I tomme, klare Flasker ned,

Den heftigste Uroelighed
Man tydeligen kan fornemme,
Af deres Løben, Flugt og Stemme.

Hvis Hud og Glas var lige klare,
Jeg kunde mig den Møye spare
At sige dig: Mit Blod faer om,
Som Fluen der i Flasken kom.
Jeg ydermeere for mit Øre
Kan som en Lyd af Fluer høre.

Mit Blod tilfælles har saa mange Ting med Fluer,
Som ere fængslede, at jeg med Rette gruer,
Det og vil ligne dem, som slippe ud igien,
Og synes, at de ey kan komme langt nok hen
[57] Fra en forhadt Arrest. [k251](#) – Min beste Ven i Live!
Dig maatte allermindst min Død til Skade blive.

Jesper. Endog paa Gravens Pynt [k252](#) erindrer du min Tarv! [k253](#)
Jeg haver intet Been, jeg haver ingen Marv,
Som jo [k254](#) Erkiendtlighed [k255](#) og Medynk giennemtrænge;
Men at du ey skal troe, jeg stod omsonst [k256](#) saa længe,
Som du sang Arien om Fluer og dit Blod,
Saa faldt jeg, eller og [k257](#) min Geist [k258](#) mig falde lod
Paa en Mistanke; hvad, om du den rette Eyer
Til disse Strømper er, som krone skal med Seyer
En lykkelig Rival?

Mads. Den Grete haver kier,
Og ærer med sit Valg, For smaae Forbrydelser
Jeg ey mistænke bør. Han er jo Helt desuden.

Jesper. Men Skredder meer end Helt; det viser noksom [k259](#) Huden.
Saa længe som han har en Skredder-Plet [k260](#) paa den,
Jeg Helten mindre seer, i ham end Skredderen.

[58] **Mads.** See i ham hvad du vil; jeg seer kun paa min Ære,
Jeg maa ey i mit Brøst saa lav Mistanke nære.

Jesper. Men siig! hvor skulde han her faaet Strømper fra?
Hvor ingen uden du – – –

Mads. End Grete, Mette da?

Jesper. Saa bilder du dig ind, han deres kunde bruge?
Af deres Strømper een sex Skredder Been kan sluge. [k261](#)

Mads. Jeg var tilfreds, min Ven, den kunde sluge syv,
Saa er Johan en Helt, og kan ey være Tyv,
Og du til Nedrighed [k262](#) forgiæves mig skal friste.

Jesper. Taal i det mindste, Mads, at jeg udi din Kiste
Min Tvivl maae opløst [k263](#) faae!

[59] **Mads.** Du kan den bringe ind,
Ey for at rydde ud Mistanken af mit Sind,
Thi jeg mistænker ey, men at endnu i Live
Mit Efterladenskab jeg dig kan overgive.

(Jesper gaaer.)

=====

Andet Optrin.

Mads *allene.* Nu var det Tiid at døe, nu ingen hindrer mig,
Men jeg koldsindig [k264](#) er og alt for magelig,
Og Helten naar han døer, bør heed og virksom være;
Men hvorfor jeg er kold, det veed – – det veed vor Herre.

=====

[60] Tredie Optrin.

Mads, Jesper. (med Kisten.)

Jesper. Kom lad os eftersee.

Mads. Her er Fortegnelsen;

Vi der vil læse først, hvad er i Leddiken. [k265](#)

(De læse begge.)

Duo.

Fem Knapper til en Trøye,

En Syenaal uden Øye,

Et bruunrødt Syleskaft, [k266](#)

En gammel Strimmel Taft, [k267](#)

En Stump Meloten-Plaster, [k268](#)

Et Brev fra salig Faster, [k269](#)

En Daase uden Laag,

Den nye Psalmebog. [k270](#)

[61] Jesper. Alt nok om Leddiken, jeg længes efter Kisten.

Mads. See Tøyet efter du, saa skal jeg læse Listen.

Jesper. Begynd paa Strømperne.

Mads. Først findes tvende Par

Saa hvide som en Snee, hvori før Grete har

Med Silke syed mit Navn – –

Jesper. Jeg seer kun et Par hvide.

Mads. Det andet uden Tvivl sig skiuler ved en Side;

Søg med Alvorlighed. [k271](#)

Jesper. Al Søgen er omsonst; [k272](#)

Søg selv.

Mads *(Efter at have søgt.)* De findes ey. Min Skiæbne al sin Kunst

Udtømmer for mig ret ulykkelig at gjøre,

[62] Og alle Øyeblik mig nye Sorger føre. [k273](#)

Jeg undres endnu paa, [k274](#) den sparede min Stok, [k275](#)

Hvis Knap af Perlemor, Gud veed, har kostet nok;

Hvis Tab meer vigtigt var, meer smerteligt end dette.

Jesper. Maaskee af denne Sorg en Nedrig skulde giette,

At Døden ikke just var det, du tænkte paa;
Men Jesper kiender dig, og dig beundre maa.
Du har behaget mig til Arving at udnævne
Af al din Eyendom, du havde tænkt at levne
Mig et Par Strømper meer; sin Vens Forliis og sit, [k276](#)
En Siel saa høy, saa stoer som din, anseer for et;
Og herfra denne Sorg – – men nu til noget andet:
Det skulde synes mig, dog være reent forbandet,
Om Skredderen Johan, med dine Strømper paa,
Til Brudeskammelen [k277](#) ustraffet skulde gaae.
Jeg skulde dog vel troe, du ham vil forekomme; [k278](#)
Han her indfinder sig før et Qvarteer er omme;
At følge Grete did [k279](#) hvor Baandet knyttet skal,
Som ey kan løses meer.

[63] Mads. Mod en forhadet Rival

Jeg maa udrustes først med høyst fornødne Vaaben.
Jeg har ey Bidden [k280](#) smagt, jeg har ey drukket Draaben
I denne gandske Dag, og uden Øl og Mad
Er Helten ingen Ting.

Jesper. Derinde staaer et Fad,

Som ved sin vide Kreds og Dybhed sig udmerker,
Til Bredden [k281](#) fyldt med Kaal. Du gjør [k282](#) vist [k283](#) Underverker,
Hvis du det tømme kan.

Mads. Jeg skal forsøge det.

Vee dig, Johan! vee dig! naar Mads er bleven mæt.
(De gaaer.)

[64] Fjerde Optrin.

Grete, Mette, Johan.

Grete *(med Johan ved Haanden.)* Saa blev det Sandhed dog, som i et Ordsprog staaer,
At efter Regn og Slud man blide Soelskin faaer.
I otte Dage var min Siel et Rov [k284](#) for Smerter,
Jeg ingen Føde nød, jeg væmmedes ved Erter;

Min Syster, [k285](#) du det veed, det var min beste Mad, [k286](#)
Og naar jeg Erter selv og Flesk ey spise gad,
Enhver kan slutte let, hvor stoer min Nød har været.

Johan. Jeg tvivler ikke paa, at Sorg dig har fortæret;
Men nu til Klagemaal du ingen Aarsag har,
Nu er du lykkelig, forglem saa hvad du var.

Grete. Jeg mig erindrer kun de kummerfulde [k287](#) Dage,
Som, Himmelen skee Tak, jeg haver lagt tilbage,
At jeg desbedre maa fornøyes ved de Kaar
Og den Lyksalighed, som mig Fremtiden spaaer –
[\[65\]](#) Da endnu et Qvarter vi kunde her forhale, [k288](#)
Saa lad os vexelviis vort Haab, vor Fryd afmale.

Johan. Begynd min Grete først, dig falder [k289](#) Æren til;
Saasart du færdig er, jeg dig afløse vil.

Grete. (*Bevægeligen.*) [k290](#) Jeg i min Elskers Arm, jeg ved min Heltes Side,
Af søde Følelser skal ene kunde vide
At jeg er til. Mig skal ey nogen indbildt Frygt
Af Søvnne vekke meer. Ney jeg skal hvile trygt,
Og vogne smilende; Og Hiertet dig skal sige:
«Nu vognede din Glut, [k291](#) nu smilede din Pige.»
Og du skal vogne glad og smilende som jeg –
Og – – –

Mette. Gaa ey videre; Thi det anstaaer dig [k292](#) ey.
(*Der bliver en kort Taushed.*)

Grete. (*Til Johan.*) Hør her engang, Seigneur! du falder jo i Staver:
Nu Turen er til dig.

[\[66\]](#) **Johan.** St! St! [k293](#) jeg mig belaver [k294](#)
Paa et anstændigt Svar – – og – – Svaret lyder saaa – –
(*Han stammer.*) Jeg – – neppe veed for Fryd – – paa hvilken Foed at staae – –
Og – – for en Sikkerhed saa staaer jeg paa dem begge – –
Og – – à propos [k295](#) om Been, jeg ikke just i Lægge [k296](#)

Min største Force^{k297} har; men Skabningen?

Grete. Er net;

Det vil jeg dig tilstaae. – Men om jeg tænker ret,
Saa er ey dette Svar aldeles saa anstændigt,^{k298}
Som du det lovede.

Johan. Jeg haver et indvendigt

Og et udvendigt Pund,^{k299} Madam; det første ikke staaer

Det andet altid bi – Der i min Hierne gaaer

[67] Udaf de smukkeste og meest udsøgte Tanker

En utaalmodig Sværm, som inden Hiernens Planker

Indsluttes ynkelig, fordi jeg ikke kan

I Gang min Tunge faae; – – men tys, nu gaaer det an.^{k300}

(Han gjør sig kostbar.)^{k301} Selv Elskov os, Madam, en Bane skal berede,

Selv plantede han der de Roser, vi betræde –

Ved Roserne forstaae Elskovs Henrykkelser,

Spørg saa ey, om de staae hinanden gandske nær.

De stærke Farvers Skin tilsidst vort Syn formørke,

Men derimod paa Grønt vort Øye samler Styrke;

Det vidste Elskovs Gud, og Rum lod aabent staae

Imellem Roserne, at stilte Længsler maae

Den Afstand fylde op med evig grønne Blade.

Mette. *(Til Grete.)* Han taler som en Helt, det maa enhver ham lade.

Grete. Hvor hæves ey^{k302} mit Mod, naar jeg betænker kun,

At det min Elsker er som har saa sød en Mund,^{k303}

[68] Men det er endnu lidt, jeg først for Alvor kneiser,

Naar jeg af mange smaae, men kiekke Ehrenpreiser

Kun forestiller mig, hvor jeg omringes^{k304} skal.

Johan. Vi Afkom vist nok faae, Madam, i Hobetal.

(Grete neyer, og Mette seer paa hans Been.)

Grete. Hvor fyndigt er hans Sprog! Hvor stærke hans Udtrykke! –

Hvormed har jeg fortient for andre^{k305} saadan Lykke? –

Elskværdig Helt! – – au! au!

Mette. Hvad fattes, Pige, dig?^{k306}

Grete. Au! au!

Johan. Heltinde – –

Grete. Au!

[69] **Johan.** Betroe din Sorg til mig.

Grete. Jeg fik en Ahnelse. O! alt for kiære Skredder!
(Grædende.) Den spaaer mig din Ruin.^{k307}

Mette. Veed du, du Overtræder
Heltinders strænge Lov? hvor har du hørt, hvor læst,
At en Heltinde var af Ahnelser indblæst^{k308}
To gange paa en Dag? Du først i Morges drømmer,
Faaer derpaa Ahnelse. – Heltinders Lov indrømmer
Dig knap saa stor Portion;^{k309} og endda vover du
Paa nye af Ahnelse at faae et Anstød^{k310} nu;
Det gaaer, min Troe, for vidt.

Johan. Mit Hiertes Herskerinde!
Lad onde Dunsters Magt ey din Forstand forblinde,
Hvad du har spiist i Dag?

[70] **Grete.** En ringe Bagatel,
Fem Sild, lidt Erter, Flesk – – –

Johan. Ja jeg det tænkte vel,^{k311}
Man faaer som ofteste^{k312} den ugemene^{k313} Gave,
At have Ahnelser af en bedærvet^{k314} Mave,
Troe du paa mine Ord, at Erter, Flesk og Sild,
Helst^{k315} om nye brygget Øl man drikke vil dertil,
Saa god en Ahnelse, som ønskes kan, frembringer.

Grete. Seigneur! du talede, strax fik min Angest Vinger.
Af Erter, Flesk og Sild (thi jeg nu troer med dig
At denne Ahnelse kun de forvoldte mig)
Urolig Dunst ey meer til qvalte^{k316} Hierte stiger.
Hvad i min Hertes Ord der dog ey Kræfter ligger!

Aria.
Saa Børne-Sværmen^{k317} i en Skole
Bestige Borde, Bænke, Stole,
[71] Og skrige høyt, og skogger lee,^{k318}
Naar de ey Skolemester^{k319} see;
Men naar han kun ved Døren rører,
Hver paa sit Sted strax Pokker^{k320} fører;
Han neppe faaer «I Esler» sagt,
Før alting er i Orden bragt.

Jeg meener Dunsterne ved denne Børne-Flok,
Og — — —

Johan. Tal ey meer herom, jeg dig begriber nok;
Din Kompliment er smuk og Lignelsen^{k321} er vakker,
Men skal vi ikke gaae?

Mette (*Hun seer udaf Vinduet efter Solen.*) Det snart ad Tiden lakker.^{k322}

Grete. Kom lille Hierte-Tyv.

Johan. Jeg mig udbede maa
Et mere tugtigt Navn. Naturen lod mig faae
Til Tyv, og Tyverie et Had, saa overdrevet,
[72] At Ordet Hierte-Tyv er mig en Afskye blevet.
Man sætte Hierte for, man sætte Hierte bag,
En Tyv er dog en Tyv, det er en afgiort Sag.

Femte Optrin.

Mads, Jesper, Grete, Mette, Johan.

Mads. Madam, der staaer en Tyv.

Grete. Der staaer en Helt, Forræder. [k323](#)

Mads. Jeg siger nu som før, Madam, der staaer en Skredder – –
(Grete faaer lidt Ont.)

Mette. (Til Johan.) Nu gjelder det, Seigneur, at vise Helte-Mod.

[73] Johan. (Til Mads.) Du mig for liden er, Du ellers for min Fod
Udgyde skulde strax det smudsige, som flyder
I dine Aarer.

Mads. Glad jeg selv mit Blod udgyder,
Men hævnnet vil jeg døe, og Grete kiende skal
Den Nederdrægtige, [k324](#) hun gav mig til Rival.
Dog hvad! hun kiender ham. En Brudgom, som kan stiaele,
Ey vælger sig en Brud, som ey forstaaer at hæle. [k325](#)
Naar jeg mig tænker om, jeg heel fornøyet [k326](#) er,
At Grete holdt mig ey den store Naade værd,
At blive hendes Mand. I disse dyre Tider [k327](#)
En Sværm af Haandværks Folk om Brød indbyrdes strider;
Heltinden klog indsaae, et Haandværk ey forslog,
Og Mads kun havde et. – Jeg mig udbeder dog,
(Til Johan.) At fra en mere Riig du efterdags [k328](#) vil røve,
Hvad Grete eller du fremdeles kan behøve.

[74] Grete. Jeg ingen Lynild seer! – ey hører Tordenskrald! –
Hvordan er dette fat? – En frek Forræder skal
Ustraffet spotte os? – Han ryddes ey af Jorden
I samme Øyeblik? – Naturens heele Orden
Urygget [k329](#) staaer; – Johan! hvad skal jeg troe, min Ven,
Til slig Kolsindighed [k330](#) bevæger Himmelen?
Hvor zitrer jeg! – mon du – – –

Johan. Imod saa smaa Insecter,
Mod Maddiker, [k331](#) som den, en Himmel ikke fægter,
Og Helten Himmelhøy, ifald han øyner den,

Den krybe lod i Fred. –

(Til Mads.)

Kryb ind, kryb ud igien,
For mig kryb hvor du vil; kun dette vil jeg sige:
Erindre hvad du er; viid du maa ikke vige
Fra Maddikens Natur; tael ey; dit Væsen er
At krybe, være taus. En Helt befaler her,
Kiend^{k332} ham, føl dig, og lyd.^{k333}

Grete. Nu fløy min Siel tilbage,
Som vilde nyligen af Angest Flugten tage;
^[75]Jeg ustuderet er, saa meget veed jeg dog,
At aldrig nogen Tyv kan føre saadant Sprog.
Hvor Heltemæssig, stolt – – –

Mads. *(Til Grete.)* Jeg tvivler ikke længer
Paa din Uskyldighed, du værdig er, du trænger
Til en Oplysning. Hør – –

Grete. Forvovne, paa dit Ord,
Du tænker, jeg Johan en lav Misdæder^{k334} troer?^{k335}

Johan. Jeg sagde: Kryb og tie.

Mads. *(Til Grete.)* Jeg gjør dig her en Eed,
Hvis du mig hører nu, at i al Evighed
Du aldrig af min Mund et Ord skal mere høre.

Grete. Han paa det ømme Sted forstod mig ret at røre,
Den Fristelse er stor.

^[76]**Johan.** Jeg har befalet ham
At tie som en Muur; tillad ham ey, Madam,
At handle mod min Lov; min Ære derved lider.

Grete. Men vinder i sit Tab. Der siden kommer Tider,

Da du mig takke skal, for jeg ulydig var;
Da du bekiende^{k336} maa, din Ære vundet har
Langt meer, end den har tabt – din Gretes første Beyler,
Al Maskepi^{k337} med ham (det ingenlunde feyler)^{k338}
Gjør dig og hende Skam; Den Skam bør vi undgaae,
Vi bør – siig Eden Mads.

Mads. Gid gule Erter maae
Udi min sultne Mund til Stene sig forvandle,
Saafremt jeg mod min Eed og Løfte skulde handle,
Før du mig kiendte frie^{k339} fra Løfte og fra Eed.

Grete. Jeg dig vel sverge bød, men der er Maade med.
Graa Erter var vel fælt, men sverge ved de gule!
[77] Hu! Haaret reyser sig.

(Til Mette.)

Bring mig en lille Smule
Af Flesk og Erter ind.

(Mette gaaer.)

=====

Siette Optrin.

Mads, Jesper, Grete, Johan.

Grete. Jeg føler, synes mig,
Hvor Erter i min Mund til Steen forvandle sig;
Fornuften vil omsonst^{k340} den Skrek af Blodet jage.
Jeg haaber, naar jeg først faaer Erterne at smage,
Den snart skal Fødder faae.

=====

[78] Syvende Optrin.

Mette med en Skaal Erter, de forrige.

Grete tager Skaalen. Tak, kiere Mette.

(Til Mads.)

Tal!

Mads. Erindrer du en Tiid – – –

Johan. Heltinde du er gal
Som hører paa en Orm.

Grete (som spiser bestandig.)^{k341} Heltinder er' ey gale;
Med meer Ærbødighed, Seigneur, du burde tale.

Mads. Erindrer du en Tid – – –

Johan. Kom lad os gaae Madam.

Grete. Jeg fremmer^{k342} jo dit Vel, i det jeg hører ham.

[79] **Mads.** Erindrer du en Tiid – – –

Johan. Erindrer eller glemmer,
Saa er det Tiid at gaae.

Mads (Til Grete.) Da to Latinske^{k343} Emmer^{k344}
Du syede paa mit Tøy – – –

Johan. Hvi^{k345} blev din Mund ey syed?
Du hører, som jeg seer, Madam, med Hiertens Fryd,
Hvordan du elskede, hvordan du sydde^{k346} Navne;
Vil du ey kysse ham? vil du ham ey omfavne?
Jeg skal ey hindre dig.
(Han vil gaae.)

Jesper (Som holder ham tilbage.) Du bliver her Seigneur.

Johan. Desverre! Du har Ret.

(Sagte.)

Jeg snart af Angest dør!

[80] Grete. Du ey dit Beste veed. Jeg veed det, jeg det fremmer,
Trods dig, trods al din Spot.

(Til Mads.)

Igien til dine Emmer!
Der var det jo du slap.

Mads. Om du dem saae igien,
Saa kiendte du dem vel?

Grete. Hvor sigter dette hen?^{k347}
Nu isner alt mit Blod!

Johan. Maaskee er Tiden omme,
Og vi i Tempelet^{k348} for silde^{k349} skulde komme,
Fordi du daarligen^{k350} et Løfte holdet har,
Som uforsigtigen en Maddik given var,

Grete. Endog mod Maddiker jeg Troe og Love holder.
At Tiden gaar omsonst,^{k351} du selv jo kun forvolder.
Din Banghed^{k352} qvæler^{k353} mig; men Løftet er alt giort.

[81] Johan. *(Afsides.)* Jeg dør!

Mads. Ved disse Knæ, at jeg skal være kort
(Peger paa Johan.) Du kan Mads Madsens Navn og dine Emmer finde.

Grete. *(Til Johan.)* Du blegner – Haab og Liv og Kraft og Mod forsvinde.
(Hun vil til at besvime.)

Mads. Ham Fanden har forført^{k354} – – –

Grete. Om Folk af Helte-Rang

Du tale tør saa lavt? Viid til en anden gang,
Naar Helte Feyl begaae, er Skiæbnen Gierningsmanden,
Kun Pøbelen giør Ondt og Skylden giver Fanden –
Men, Mette, hvorfor gav ey du ham dette Svar?
Du saae jeg i Begreb med at besvime var.^{k355}
(Til Mads.) Og du en anden gang, naar du seer Folk vil daane,
[82] Saa viid, at du dem bør for Pølse-Snak^{k356} forskaane.
Hvad skal jeg giøre nu? – besvime eller ey? –
Om det for silde er, veed Pokker^{k357} ikke jeg.
Jeg i en Lignelse min Meening vil fremsette;
Og siden maae I mig om Eders underrette.
Jeg i saa slibrig^{k358} Sag ey stoeler blot paa mig.

Aria.

Til een, som nøs i Gaar, at sige:
«Hjælp Gud!^{k359} i Dag bet Faar,»^{k360}
«For det du nøs i Gaar.»
Sig passer ikke just saa lige.

Men naar man seer lidt dybt i Tingen,
Saa troer jeg, det er reent,^{k361}
At Prosit,^{k362} som kom seent,
Er bedre end aldeles ingen.

Chorus.

Den Prosit, som kom seent,
Er bedre end aldeles ingen,
Og Grete hun seer dybt i Tingen,
Og hvad hun troer, er reent.

[83] **Mette.** Besvime, skjønt lidt seent, er vores Raad til dig.

Grete. Tag Skaalen een. Jeg meer ey til mig selv kan finde.^{k363}

(Mads tager Skaalen og spiser.) (Hun daaner.)

Johan *(til Mette.)* Jeg er saa bange for, at Helten skal forsvinde,
Og Skredderen staae rød og feig og flad^{k364} igjen,
Naar Grete vogner op udaf Besvimelsen.

Mette. Selv Helte kunde tidt staae røde, feige, flade;
At være Helte dog de derfor ey aflade.^{k365}

Ja vist skal du, Seigneur, staa flad og feig og rød
Men rød og feig og flad du faaer en Helte-Død,
Naar du kun siger det, som andre Helte sige,
Naar de Lastværdige forlade Jorderige.

Grete. *(som vogner op.)* Hvad Skam! – Hvad Qval! Hvad Striid! – Du, som min Elsker var,
Du skulde blive mig til en saa grum Barbar!^{k366}

[84] Johan. *(grædende.)* Barbar! jo men! jeg dig mit rette Navn skal sige:
En Tyveknegt – men tænk dog ey, jeg kunde vige
Fra Dyden uden Striid.

(Til Mette.)

Siig du oprigtigen,
Om Dyden og om jeg ey stode os^{k367} som Mænd
Mod Skiæbne, Elskov, Last, og Fanden og hans Fetter –
Dog – Helten Sminke ey paa sine Laster setter;
Madam, jeg er en Tyv, en Liderlig,^{k368} en Knøs,^{k369}
Jeg har vanæret dig – Du hævnnes bør –

(Han tager sin Kniv op.) Adiøs.

(Han stikker sig.)

Grete. Aa! bitter knøe!^{k370} – Han døer! – Han Hiertet har i Brøstet!^{k371}
Saa har hans Last omsonst med dette Haab mig trøstet,
At han^{k372} kun Skredder var! – min Elskers Hierte boer
Udi hans Brøst – han er en Helt: den Trøst er stor,
[85] Men Jord! Hvor dyre kiøbt –

(Til Mads.)

Hør, du Ulykkers Fyrste!
Er der ey meere Blod, hvorefter du kan tørste?
Umenneske! stød til! der er og Blod i mig.

Mads. Jeg øm og kielen skal dit Tab oprette dig,^{k373}
Øm for din Ære før, jeg frelste den fra Fare.

Grete. Du kunde dig, Barbar, saa grum en Omsorg spare.
Du lover dig^{k374} min Haand som en tilbørlig Frugt^{k375}
Udaf din Nidkierhed.^{k376} Snart haver jeg den brugt.

(Hun stikker sig.) Nu kan du tage den.

Mads til Mette. Skil mig ved disse Erter;
Jeg maa med Armene og vise mine Smerter.

(Mette tager Skaalen, og hun og Jesper spiser, Mads setter sig i Lave^{k377} og siger:.) En distileret^{k378} Ild af tretten Helveder
Og – – jeg veed ikke selv, hvor mange Furier.^{k379}
Hør Mette, hielp mig lidt. Du kan jo Emolletten,^{k380}
Siig mig, hvor mange er da Trende^{k381} gange Tretten;
Thi Trende Furier der er per Helvede,
Om man har sagt mig sandt.

[86] **Mette.** Ni – – ni og tredive.

Mads. En Helt, som regner slet er meget at beklage.
Min Tale paa en frisk jeg nu maa igientage –
En distileret Ild af tretten Helveder
Og ni og tredive bandsatte^{k382} Furier,
Som huses i mit Brøst, mig Hovedet gjør' kruset.^{k383}
Men denne troer jeg nok, skal feie dem af Huset.^{k384}

(Han tager Kniven op.) (Han stikker sig.)

Mette. Hvor er jeg lykkelig, min Tour dog kom engang!^{k385}
(Hun giver Jesper Skaalen.) Jeg seer to kiere Lig af højest Helte-Rang –
Jeg seer – jeg ikke kan en Helte-Sprikvort^{k386} finde.
Jeg uden Sprikvort dør – Herr Jesper! Tienerinde.^{k387}
(Hun stikker sig.)

Jesper. Hvi skulde Mette døe? Jeg ey Aarsagen veed; –
Men naar de alle døe, saa maa jeg og afsted.
(Han setter Skaalen fra sig.) [87] I Efterlevende som dette Sted betræde!
Som skue disse Liig og ey vor Død begræde,
I haarde er' som Flint – Saa grum er ingen fød.
Nei, Efterslægten^{k388} vist^{k389} bejamre^{k390} skal vor Død.
Paa dens Medlidenhed jeg forud er saa sikker,
At jeg et Ønske gjør, i det at jeg mig stikker,
Hvorved jeg vidne vil min Tak for hver en Taar.^{k391}
I Efterlevende! troer!^{k392} det fra Hiertet gaaer.
Gid det ey Eder gaae, som det gik denne Stømper!^{k393}
Gid Eders Kierlighed maa aldrig mangle Strømper!
(Han stikker sig.)

Ende paa femte Optog.

Noter/kommentarer

[n1](#). Henrik Andersson (1959–2017) var cand.mag. i dansk og latin og seniorredaktør ved Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Han var ledende redaktør for *Supplement til Ordbog over det danske Sprog* og medlem af redaktionerne for *Den Danske Ordbog* og *Ludvig Holbergs Skrifter*. Samtidig forberedte Andersson en udgave af J.H. Wessels samlede skrifter, som han havde overtaget fra dosent, dr. phil. Anne E. Jensen (1922–1999).

[n2](#). Henrik Andersson (1959–2017) var cand.mag. i dansk og latin og seniorredaktør ved Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Han var ledende redaktør for *Supplement til Ordbog over det danske Sprog* og medlem af redaktionerne for *Den Danske Ordbog* og *Ludvig Holbergs Skrifter*. Samtidig forberedte Andersson en udgave af J.H. Wessels samlede skrifter, som han havde overtaget fra docent, dr.phil. Anne E. Jensen (1922–99). Til *Arkiv for Dansk Litteratur* (adl.dk) skrev han i 2002 et omfattende forfatterskabsportræt af Wessel, hvoraf der her bringes et uddrag, afsnittet om Kierlighed uden Strømper.

[n3](#). *Rettet fra Du veed, din Tale i tråd med trykfeilslisten bakerst i førstetrykket.*

[n4](#). *Rettet fra Harpixes i tråd med trykfeilslisten bakerst i førstetrykket.*

[n5](#). *Rettet fra Johan fra Knæet indtil Foden, i tråd med trykfeilslisten bakerst i førstetrykket.*

[n6](#). Verslinjen er lagt til i tråd med trykfeilslisten bakerst i førsteutgaven.

[k1](#). *Johan von Ehrenpreis*: det adeligt klingende efternavn er usædvanligt for en skræddersvend; der sigtes formentlig til nordmanden *Johan Nordal Brun* (1745-1816), der i 1772 havde vundet en konkurrence om en original dansk tragedie og dermed en *ærespris* (ty. Ehrenpreis) med sørgespillet *Zarine*. Brun blev hyldet af de norske studenter i København, og begivenheden gav anledning til etableringen af Det Norske Selskab senere på året. *Zarine* er et kærlighedsdrama på danske aleksandrinere (et 6-fodet jambisk versemål med cæsur i midten) efter fransk-klassicismisk mønster. Wessels parodi følger dette og andre formkrav.

[k2](#). *Fortroelige*: en betroet ven, der lægger øre til centralt placerede helte og heltinders medgang og modgang, hører med til den klassiske tragedies faste persongalleri (fr. confident, confidente).

[k3](#). *Optog*: akt. Inddelingen af dramaet i 5 afsnit blev allerede anbefalet af den romerske digter Horats i hans *Ars Poetica*, vers 189-190, men bliver tragediekompositionens norm i den franske klassik i 1600-tallet.

[k4](#). *Optrin*: scene. Underinddeling af akten er typisk bestemt ved personers exit eller indtræden.

[k5](#). *vogner*: vågner.

[k6](#). *Geist*: ånd, genfærd, spøgelse.

[k7](#). *sig trængte til*: trængte ind i.

[k8](#). *lide*: befinde sig.

[k9](#). *Min Smiil*: mit smil.

[k10](#). *Vellyst*: fryd.

[k11](#). *alt*: allerede.

[k12](#). *foregav*: lod som om.

[k13](#). *berette dig*: give dig besked om.

[k14](#). *vendte*: syede om, således at den hidtidige vrangside kom til at vende udad.

[k15](#). *skuffe*: bedrage.

[k16](#). *vist nok*: helt sikkert.

[k17](#). *reen*: virkelig.

[k18](#). *for silde*: for sent.

[k19](#). *Masør*: ma soeur (fr.), min søster, veninde.

[k20](#). *forvolder*: er årsagen til, skyldes.

[k21](#). *Mig ... forekom*: viste sig for mig.

[k22](#). *Heltes Drøm*: hvis der indgår drømme i tragedier, vil de helt typisk gå i opfyldelse; det er en genrekonvention.

[k23](#). *lide Nød*: have svært ved.

[k24](#). *Forlad mig*: tilgiv mig.

[k25](#). *jeg mig har forløbet*: jeg er gået for langt.

[k26](#). *alt*: allerede.

[k27](#). *forskiød*: afviste.

[k28](#). *fortryde*: ærgre sig over over.

[k29](#). *Grunde*: argumenter.

[k30](#). *overtyd*: overbevise.

[k31](#). *forsværg*: benægte, afvise højtideligt el. ved ed.

[k32](#). *sig mærker ud*: udmærker sig. At sværge kategorisk hører til tragediekonventionen.

[k33](#). *endnu*: yderligere.

[k34](#). *hveranden*: enhver.

[k35](#). *kun*: ene og alene.

[k36](#). *Tugt*: dyd, ærbarhed.

[k37](#). *Fornuften i dit Raad er villig at samtykke*: Fornuften (opfattet som person) er indstillet på at tage imod dit råd.

[k38](#). *maatte Hjertet*: gid hjertet måtte.

[k39](#). *for Hovedet mig staaer*: ligger mig stærkt på sinde, bekymrer mig.

[k40](#). *staaer mig inde for*: garanterer mig.

[k41](#). *har forpagtet*: har lagt beslag på, har eneret til.

[k42](#). *For*: før.

[k43](#). *foredrage*: forelægge, fremstille for.

[k44](#). *raadeligt*: tilrådeligt, klogt.

[k45](#). *tilsteder*: tillader.

[k46](#). *Seigneur*: (fr.) herre; alm. tiltaleform i fransk-klassisk tragedie.

[k47](#). *intet mindre*: alt andet.

[k48](#). *forskiød*: afviste.

[k49](#). *en Skiæbne ... vilde væbne*: en forudbestemt udvikling, som du og jeg forgæves prøver at forsvare os imod. I Holbergs *Peder Paars* er hovedpersonen midlertidigt strandet på Anholt og beklager sin skæbne i tilsvarende vendinger: «... min Skiæbne, / Mod hvilken man omsonst sig stræber at bevæbne» (1. bog, 5. sang, vers 337-38).

[k50](#). *Brøde*: skyld.

[k51](#). *Misdæders*: forbryders.

[k52](#). *hiemsøgte*: straffede.

[k53](#). *allehaande*: alt muligt.

[k54](#). *Madam*: madame, frue; konsekvent brugt tiltaleform til kvinder i fransk-klassisk tragedie.

[k55](#). *Pandser*: fast bestanddel af heltekostumet i fransk-klassisk tragedie.

[k56](#). *Hvad heller*: eller om.

[k57](#). *var udi et Kalve-Skind*: kom i krig.

[k58](#). *sige sanden*: tale sandt, sige sandheden.

[k59](#). *Hvorlunde*: hvordan.

[k60](#). *hen i Taaget*: uden klar hensigt.

[k61](#). *vist nok*: helt sikkert.

[k62](#). *nedrig Sviig*: usselt bedrag.

[k63](#). *alt*: allerede.

[k64](#). *bydet*: påbudt, bestemt.

[k65](#). *erindre*: bemærke.

[k66](#). *Erkiendtlighed*: taknemmelighed.

[k67](#). *Aria*: solosangstykke.

[k68](#). *tørre Jyder*: vindtørrede og saltede sild og fladfisk, (no.) flyndre, der var ordinær kost på Wessels tid.

[k69](#). *flau*: flov, dvs. skuffet.

[k70](#). *dennes*: sidstnævntes, dvs. fornuftens.

[k71](#). *Fryder jer*: fryd jer.

[k72](#). *Ledemod*: led, kropsdel.

[k73](#). *Saa lykkelig en Hest*: «så heldigt et asen»; *hestelykke* betød 'uventet, ufortjent held; svineheld'.

[k74](#). *Hoben*: gruppe, mængde.

[k75](#). *smukke Folk*: respektable, ansete folk (fr. *beaumonde*).

[k76](#). *hele Jordens Kred*: hele verden (lat. *orbis terrarum*).

[k77](#). *fortryde*: tage ilde op.

[k78](#). *Raserie*: vanvid.

[k79](#). *Zephyr*: i græsk og romersk mytologi navn på (guden for) den blide vestenvind.

[k80](#). *bød*: befalede.

[k81](#). *dobbelt fort*: dobbelt så hurtigt.

[k82](#). *du ... dig gode Stunder tager*: du tager dig god tid.

[k83](#). *end ukiemte*: endnu uredte.

[k84](#). *omsunst*: forgæves.

[k85](#). *skrekkes*: frygter.

[k86](#). *Sandheds Tolk*: talsmand for sandhed.

[k87](#). *for kort*: ikke kompetent til.

[k88](#). *det var for smiggrende en Tanke*: det tør jeg ikke vente.

[k89](#). *Skielm*: bedrager.

[k90](#). *færdig er*: er lige ved.

[k91](#). *forlade*: tilgive.

[k92](#). *falde paa*: få.

[k93](#). *anhøre*: høre på.

[k94](#). *til Overflod*: overflødig.

[k95](#). *kort forfattet*: kort udtrykt.

[k96](#). *Atter-Sting*: dvs. bagsting eller stikkesting, altså sting anbragt tæt bag hinanden. Ordets rigssprogsform var *Agtersting*; formen *Atter*- skyldes sandsynligvis Wessels norske baggrund.

[k97](#). *Jeg tvivler ikke paa, / Du mig jo elsker højt*: jeg tvivler ikke på, at du elsker mig højt. Partiklen *jo* (ikke) kunne i ældre dansk bruges overflødig i ledsætninger, der som her knytter sig til hovedsætninger, som udtrykker tvivl.

[k98](#). *Skalk*: filur, luring, skøyer.

[k99](#). *giør høye Sving*: udtrykker sig behændigt i den høje stil.

[k100](#). *komme til*: få til.

[k101](#). *at svede*: kropsvæsker var i det hele taget bandlyst i fransk-klassisk tragedie.

[k102](#). *snart*: næsten.

[k103](#). *Du alt for gunstig er*: du viser mig alt for stor gunst, dvs. behandler mig meget pænere, end jeg har fortjent.

[k104](#). *Fortryd dog ikke paa*: det skal du dog ikke ærgre dig over.

[k105](#). *bie*: vent.

[k106](#). *lide paa*: stole på.

[k107](#). *forson*: gøre god igen.

[k108](#). *vist*: med sikkerhed.

[k109](#). *klæde mig*: tage brudetøj på.

[k110](#). *ikkun*: kun.

[k111](#). *Utroe!*: troløse!

[k112](#). *uteerlig*: upassende.

[k113](#). *skiænder*: krænker, besudler.

[k114](#). *Dyds og Ærens Tab*: tab af dyd og ære.

[k115](#). *Opsettelse*: udsættelse.

[k116](#). *det over Skrævet gaaer*: det går for vidt, det er for galt.

[k117](#). *jeg mig krymper*: jeg kvier mig.

[k118](#). *snart*: skynd dig!

[k119](#). *mine Strømper*: på Wessels tid var sko, knæbukser og hvide silkestrømper til at skjule det bare stykke fra knæet ned til foden faste bestanddele af mænds selskabsdragt. Til daglig gik jævne folk enten med langskafede støvler eller lange bukser og uldsokker.

[k120](#). *Hierte-Stød*: stor sorg el. skuffelse.

[k121](#). *vist*: med sikkerhed.

[k122](#). *om uden Strømper*: om det så skal være uden strømper.

[k123](#). *uhældig*: ulykkelig.

[k124](#). *Stømper*: stymper, dvs. stakkel.

[k125](#). *byder*: befaler.

[k126](#). *uheldig*: ulykkelig.

[k127](#). *umannerlig stiv*: som kræver udholdenhed, tålmodighed i umådelig grad.

[k128](#). *tøvede*: nølte.

[k129](#). *Forgemak*: forværelse.

[k130](#). *en Puf*: et puf.

[k131](#). *Forslagen*: forslået.

[k132](#). *for knust*: helt knust, mørbanket.

[k133](#). *Geberden*: minespil, fagter.

[k134](#). *var Vind*: blev til intet.

[k135](#). *Staae ... an*: anstå, sømme sig.

[k136](#). *Furier*: onde ånder i kvindeskikkelse, der hører hjemme i dødsriget i rom. mytologi.

[k137](#). *Hvor mange er I? – Tre*: nemlig Tisifone (blodhævnersken), Alekto (den hvileløse) og Megaira (den misundelige).

[k138](#). *forslaae*: være nok, tilstrækkelig.

[k139](#). *Gelider*: geledder.

[k140](#). *faer*: farer, slynges.

[k141](#). *Betænkning*: mening.

[k142](#). *stivt (Qvarteer)*: langtrukket.

[k143](#). *ingen Under*: intet under.

[k144](#). *stakket (Tid)*: kort.

[k145](#). *mangfoldig*: i høj grad.

[k146](#). *lider paa*: (no.) tager på kræfterne.

[k147](#). *Udeblivelse*: ikke at være til stede, være borte.

[k148](#). *alt*: allerede.

[k149](#). *Læs*: fremsig en bøn, bed fadervor.

[k150](#). *Misdæder*: forbryder.

[k151](#). *Bæst*: dyr.

[k152](#). *dig til Nytte føre*: udnytte til din fordel.

[k153](#). *gemeent*: simpelt.

[k154](#). *Haanhed(s)*: ringeagt, foragt.

[k155](#). *Bladet sig skal vende*: forholdene skal ændre sig.

[k156](#). *Det lader ... ilde*: det er upassende.

[k157](#). *og*: også.

[k158](#). *ubequem*: upassende.

[k159](#). *Skorsteen*: ildsted.

[k160](#). *Harpixet*: besmurt med harpiks, dvs. et brunligt stof, der udskilles fra fx fyrretræer og er uopløseligt i vand; indholdet af olie gør harpiks stærkt brændbar.

[k161](#). *Elskous Gud*: Cupido el. Amor, romernes kærlighedsgud.

[k162](#). *hvor den kom fra*: anden halvdel af arien er opbygget over talemåden: der går ikke røg af en brand uden at der er ild i den; ingen røg uden ild.

[k163](#). *meget gielde*: har stor indflydelse.

[k164](#). *Forbøn*: bøn til gunst for en anden.

[k165](#). *Seigneur*: (fr.) herre; alm. tiltaleform i fransk-klassisk tragedie.

[k166](#). *Madam*: madame, frue; konsekvent brugt tiltaleform til kvinder i fransk-klassisk tragedie.

[k167](#). *feyg*: uden handlekraft el. vilje.

[k168](#). *nedrig*: uædel.

[k169](#). *vist*: med sikkerhed.

[k170](#). *gik ... ey af Pladsen*: rørte mig ikke af stedet.

[k171](#). *pikker*: banker.

[k172](#). *omsunst*: forgæves.

[k173](#). *Daare-Kiste Gal*: spliterravende tosset (dårekiste var betegnelse for forvaringssted for sindssyge).

[k174](#). *nys*: for ganske kort tid siden.

[k175](#). *Billighed*: rimelighed.

[k176](#). *færdig*: klar, rede.

[k177](#). *Sted*: stilling, situation (som acceptabel bejler).

[k178](#). *billigt*: rimeligt.

[k179](#). *Skive*: plade i et billardbord.

[k180](#). *ømme*: følsomme, kærlige.

[k181](#). *Jyde-Dreng*: jyder bruges af og til af Wessel som indbegrebet af den enfoldige dansker.

[k182](#). *sig røre*: berører hinanden.

[k183](#). *dig ynker*: har medlidenhed med dig.

[k184](#). *blotte*: blottede, nøgne.

[k185](#). *gevorbne*: hvervede.

[k186](#). *spiulte Huder(s)*: udspilede huder, dvs. trommeskind.

[k187](#). *De (præge)*: dvs. tænderne.

[k188](#). *Saa æltes Blye ... sigte rigtig*: arien er en allegori over den ældre militære afstraffelsesform at løbe spidsrod. Delinkventen blev kommanderet til med nøgen ryg at marchere gennem to rækker af soldaterkammerater, der slog løs på ham med kæppe, mens en trommeslager gik foran for at angive tempoet. Den straffede soldat fik lov til at tage en geværkugle i munden for at bide smerten i sig uden at beskadige tungen.

[k189](#). *Piber(s)*: lille militær fløjte med skinger lyd.

[k190](#). *mistrøstigt*: nedslående.

[k191](#). *Holt inde*: stop, ti stille.

[k192](#). *hvor høyligen*: i hvor høj grad

[k193](#). *mig ey tilregnet bliver*: kan jeg ikke tage ansvar for.

[k194](#). *færdig*: klar (til at blive gift).

[k195](#). *tilforn*: tidligere.

[k196](#). *turde*: måtte, var nødt til.

[k197](#). *vide*: kende, dvs. man kan kende kærlighedens styrke på dens evne til at overvinde moralen.

[k198](#). *Cupido*: Amor, romersk elskovsgud med vinger, bue og pil.

[k199](#). *støvlet Fod*: på Wessels tid var sko, knæbukser og hvide silkestrømper til at skjule det bare stykke fra knæet ned til foden faste bestanddele af mænds selskabsdragt. Til daglig gik jævne folk enten med langskafede støvler eller lange bukser og uldsokker.

[k200](#). *alt*: allerede.

[k201](#). *dølge*: skjule.

[k202](#). *for alle Ting*: frem for alt.

[k203](#). *luslidte*: luvslidte.

[k204](#). *Staaer*: stodder, ussel stakkel.

[k205](#). *Mag saa*: indret det således.

[k206](#). *vrie*: vrid.

[k207](#). *bær dig*: bær dig ad, opfør dig.

[k208](#). *Det er den høye Tiid*: tiden er knap.

[k209](#). *Præludium*: indledning, de indledende manøvrer.

[k210](#). *Postyr*: positur.

[k211](#). *rømmes*: rummes.

[k212](#). *Tilgavns*: fuldt ud.

[k213](#). *lille snottede*: Amor eller Cupido blev typisk fremstillet som en lille dreng med vinger, bue og pil; her fremstilles han respektløst med løbende næse, på norsk: snørret.

[k214](#). *tvivlsom*: tvivlblandet.

[k215](#). *pikkes*: bankes.

[k216](#). *Pokker*: fanden.

[k217](#). *middelmaadig*: halvhøj.

[k218](#). *mig fornemme*: fornemme min tilstedeværelse.

[k219](#). *førte Regimente*: havde herredømmet.

[k220](#). *inden stakket Tiid*: inden længe, (no.) innen kort tids.

[k221](#). *Raserie*: vanvid.

[k222](#). *overalt*: i det hele taget.

[k223](#). *blues*: skam dig.

[k224](#). *net*: nøje, nøjagtigt.

[k225](#). *Iføre Strømperne*: iføre mig strømperne.

[k226](#). *Forfatning*: tilstand, især sørgelig.

[k227](#). *ihvor*: hvor.

[k228](#). *med lige Skridt*: i samme tempo.

[k229](#). *Betage*: overvælder.

[k230](#). *tilstæde*: tillader.

[k231](#). *mig betage*: befri mig for.

[k232](#). *omsonst*: gratis.

[k233](#). *Hvis dette Spørsmal ... bøde*: denne og den foregående replik har forbillede i et berømt replikskifte i Pierre Corneilles tragedie *Le Cid* (1637), hvor helten Rodrigues fader spørger: «Rodrigue, har du mod» (*Rodrigue, as-tu du coeur?*) og får det indignerede svar: «Enhver anden end min fader skulle straks få det at føle» (*Tout autre que mon père / L'éprouverait sur l'heure*).

[k234](#). *egne*: passe sig for.

[k235](#). *nedrig*: uædel.

[k236](#). *Maalet*: genstanden.

[k237](#). *Jeg lod ... mit Hoved Haar afrage*: folk, der gik med paryk, lod sig kronrage eller klippe meget tæt, for at deres naturlige hår ikke skulle hindre parykken i at sidde fast.

[k238](#). *skieldt for Tyv*: udkældt for at være tyv.

[k239](#). *Ehrenpreis*: (ty.) Ærenpris, dvs. den der tager prisen som den mest ærefulde.

[k240](#). *ømme*: fintfølelse.

[k241](#). *vist*: bestemt, helt sikkert.

[k242](#). *Agt*: agtelse.

[k243](#). *jeg skal vove for*: jeg vil vædde på.

[k244](#). *alt*: allerede.

[k245](#). *Smag*: (no.) mundsmag, en lille smule mad. Mads beklager i dette og de foregående vers sin hårde skæbne og fremhæver, hvordan han ikke blot, som sagen står, har udsigt til at miste både sin kærester og

sin borgerlige ære, men endda efter livet (når han ikke længere ser verdens dag) ikke kan forvente andet end en mundsmag. Udtrykket er gådefuldt; det kan således også betyde, at Mads' skæbne er så grum, at han kun kan få sine ønsker opfyldt i det hinsides (hvor muligheden for at værdsætte dem sanseligt velsagtens er begrænsede).

[k246](#). *sætte op*: opsætte, udsætte.

[k247](#). *Tilflugt*: hjælpemiddel, forholdsregel.

[k248](#). *tilig*: tidlig.

[k249](#). *Kalemankes*: halvulent, typisk stribet stof med silkeagtig overflade, ofte brugt til veste el. møbelbetræk. At en kalemankesvest i 1700-tallet må have hørt til jævne folks dyrebareste ejendele, fremgår også af Holbergs *Peder Paars* (1719): «Man siden [efter skibbruddet] ligerviis fandt gandske tør hans Vest, / For hvilken Peder Paars var bange allermost; / Thi den af Kalemanck var giort med Silcke Knapper» (1. bog, 2. sang, vers 167-169).

[k250](#). *faaer sin Rest*: bliver ødelagt (af sprøjtende blod).

[k251](#). *Arrest*: indespærring.

[k252](#). *paa Gravens Pynt*: på gravens rand.

[k253](#). *min Tarv*: hvad der er til gavn for mig, mit bedste.

[k254](#). *jo*: ikke.

[k255](#). *Erkiendtlighed*: taknemmelighed.

[k256](#). *omsonst*: til ingen nytte.

[k257](#). *og*: også.

[k258](#). *Geist*: ånd, tænkeevne.

[k259](#). *noksom*: tiltrækkeligt, mere end nok.

[k260](#). *Skredder-Plet*: udslæt forårsaget af, at giftigt farvestof fra tråden var trængt ind i sår, hvor skræddere havde stukket sig med nålen, og hvorfra det kunne sprede sig til andre steder på hudens overflade.

[k261](#). *sluge*: rumme.

[k262](#). *Nedrighed*: lav tankegang.

[k263](#). *opløst*: fjernet.

[k264](#). *koldsindig*: velovervejet, koldblodig.

[k265](#). *Leddiken*: lædike, lille aflukket rum foroven i den ende af en kiste, der blev brugt som opbevaringssted for værdifulde småting såsom penge, smykker m.m.

[k266](#). *Syleskaft*: håndtag til en syl.

[k267](#). *Taft*: tæt vævet glat og blankt (silke)stof.

[k268](#). *Meloten-Plaster*: plastre og forbindinger præpareret med udtræk af melot (plante af slægten *Melilotus*), i dag bedre kendt under navnet stenkløver, var et meget udbredt lægemiddel på Wessels tid.

[k269](#). *salig Faster*: afdøde faster.

[k270](#). *Den nye Psalmebog*: *Den Nye Psalme-Bog* eller Pontoppidans salmebog (1740) var pietistisk orienteret og afløste *Dend Forordnede Ny Kirke-Psalme-Bog*, også kaldet Kingos salmebog (1699).

[k271](#). *med Alvorlighed*: energisk, 'ordentligt'.

[k272](#). *omsonst*: forgæves.

[k273](#). *føre*: bringer.

[k274](#). *undres endnu paa*: undrer mig stadig over.

[k275](#). *den sparede min Stok*: den hårde skæbne har ikke forgrebet sig på hans stok.

[k276](#). *sin Vens Forliis og sit*: tabet af sin ven og (tabet af) sig selv.

[k277](#). *Brudeskammelen*: den skammel, som brudeparret knæler på under vielsen; ægteskab.

[k278](#). *du ham vil forekomme*: du vil forhindre ham i hans forehavende.

[k279](#). *did*: derhen.

[k280](#). *Bidden*: en mundfuld.

[k281](#). *Til Bredden*: til randen.

[k282](#). *giør*: udretter.

[k283](#). *vist*: med sikkerhed.

[k284](#). *Rov*: bytte.

[k285](#). *Min Syster*: min veninde, (fr.) ma soeur.

[k286](#). *min beste Mad*: min livret.

[k287](#). *kummerfulde*: fulde af modgang, sorg og besvær.

[k288](#). *forhale*: vente.

[k289](#). *falder ... til*: tilfalder, tilkommer.

[k290](#). *Bevægeligen*: med bevægelse, rørt.

[k291](#). *Glut*: ung kvinde, i kælen tiltale: 'skat'.

[k292](#). *anstaaer dig*: er ikke passende, sømmeligt for dig.

[k293](#). *St! St!*: stille! tys!

[k294](#). *belaver*: forbereder.

[k295](#). *à propos*: hvad angår.

[k296](#). *Lægge*: på Wessels tid regnedes kraftige lægge for et tegn på stor potens.

[k297](#). *Force*: styrke.

[k298](#). *anstændigt*: passende.

[k299](#). *Pund*: talent, begavelse, jf. Luk 19,11 ff. (lignelsen om de betroede pund).

[k300](#). *nu gaar det an*: nu går det løs.

[k301](#). *giør sig kostbar*: enten i den nu gældende betydning 'modsætter sig på skrømt noget, han egentlig ønsker at gøre' eller, vist mere sandsynligt, 'griber til en præcøs el. affekteret udtryksmåde'.

[k302](#). *hæves ey*: forsvinder ikke.

[k303](#). *som har saa sød en Mund*: som udtrykker sig så smukt.

[k304](#). *omringe(s)*: omgive, omslutte.

[k305](#). *for andre*: frem for andre.

[k306](#). *Hvad fattes ... dig?*: hvad er der i vejen med dig?

[k307](#). *Ruin*: ødelæggelse.

[k308](#). *indblæst*: opfyldt, inspireret.

[k309](#). *Portion*: andel.

[k310](#). *Anstød*: anfald.

[k311](#). *tænkte vel*: tænkte det nok.

[k312](#). *som ofteste*: som oftest, som regel.

[k313](#). *ugemene*: ualmindelige, usædvanlige.

[k314](#). *bedærvet*: fordærvet, ødelagt, beskadiget.

[k315](#). *Helst*: især.

[k316](#). *valte*: pinte.

[k317](#). *Saa Børne-Sværmen*: fortællingen om de frække elever, der dog retter ind efter skolelæreren,

stammer fra den franske klassicist Nicolas Boileau-Despréaux og hans komiske versfortælling *Le lutrin* (1683), 3. sang, vers 85 ff.

[k318](#). *skogger lee*: skoggerle, le højt og larmende.

[k319](#). *Skolemester*: skolelærer.

[k320](#). *Pokker*: eufemisme for fanden.

[k321](#). *Lignelsen*: sammenligningen, billedsproget.

[k322](#). *Det snart ad Tiden lakker*: tiden nærmer sig.

[k323](#). *Forræder*: usling.

[k324](#). *Den Nederdrægtige*: den usle, lumpne, ondsindede (person).

[k325](#). *hæle*: bedrive hæleri.

[k326](#). *heel fornøyet*: ganske tilfreds.

[k327](#). *dyre Tider*: tider, som pga. høje priser nødvendiggør store udgifter.

[k328](#). *efterdags*: fremover.

[k329](#). *Urygget*: urokket.

[k330](#). *Koldsindighed*: ligegyldighed.

[k331](#). *Maddiker*: hvidlig insektlarver, (no.) mark.

[k332](#). *Kiend*: erkend, forstå.

[k333](#). *lyd*: adlyd.

[k334](#). *Misdæder*: forbryder.

[k335](#). *troer*: anser for.

[k336](#). *bekiende*: erkende, indrømme.

[k337](#). *Maskepi*: hemmelig forståelse, samkvem.

[k338](#). *det ingenlunde feyler*: det kan der overhovedet ikke være tvivl om.

[k339](#). *kiendte frie*: frikendte.

[k340](#). *omsonst*: forgæves.

[k341](#). *bestandig*: hele tiden.

[k342](#). *fremmer*: beforder, fremhjelper.

[k343](#). *Latinsk(e)*: udformet i skrifttypen antikva i modsætning til gotisk eller dansk ('krøllede bogstaver'), som på Wessels tid var standardskrifttypen.

[k344](#). *Emmer*: M'er (MM, Mads Madsens initialer).

[k345](#). *Hvi*: hvorfor.

[k346](#). *sydde*: syede.

[k347](#). *Hvor sigter dette hen?*: hvad går det her ud på?

[k348](#). *Tempelet*: kirken.

[k349](#). *for silde*: for sent.

[k350](#). *daarligen*: tåbeligt.

[k351](#). *omsonst*: til ingen nytte.

[k352](#). *Banghed*: ængstelse.

[k353](#). *qvæler*: piner (ty. quälen).

[k354](#). *forført*: forledt.

[k355](#). *i Begreb med at besvime var*: var ved at besvime.

[k356](#). *Pølse-Snak*: sludder, ævl.

[k357](#). *Pokker*: sgu da.

[k358](#). *slibrig*: vanskelig.

[k359](#). *Hielp Gud*: gid Gud må lade det gavne, prosit.

[k360](#). *bet Faar*: lille far, min ven.

[k361](#). *det er reent*: det er klart.

[k362](#). *Prosit*: høflighedsudtrykket prosit (lat.), bogstaveligt: gid det må gavne dig.

[k363](#). *Jeg meer ey til mig selv kan finde*: jeg er ved at besvime.

[k364](#). *flad*: meget flov, slukøret.

[k365](#). *aflade*: ophøre med.

[k366](#). *Barbar*: hjerteløs person, umenneske.

[k367](#). *stode os*: holdt stand.

[k368](#). *Liderlig*: umoralsk, udsvævende person.

[k369](#). *Knøs*: skurk.

[k370](#). *bitter knøe*: jøsses, død og pine.

[k371](#). *Han Hiertet har i Brøstet*: han har mod og mandshjerte.

[k372](#). *At han*: tænk, at han.

[k373](#). *dit Tab oprette dig*: råde bod på dit tab.

[k374](#). *Du lover dig*: du gør dig forventninger om.

[k375](#). *tilbørlig Frugt*: passende belønning.

[k376](#). *Nidkierhed*: fanatisk iver, emsighed.

[k377](#). *i Lave*: til rette.

[k378](#). *distileret*: destilleret, fortættet, af koncentreret styrke.

[k379](#). *Furier*: onde ånder i kvindeskikkelse, der hører hjemme i dødsriget i rom. mytologi.

[k380](#). *Emolletten*: den lille multiplikationstabel.

[k381](#). *Trende*: tre.

[k382](#). *bandsatte*: forbandede.

[k383](#). *mig Hovedet gjør' kruset*: gør mig forvirret.

[k384](#). *feie dem af Huset*: få dem væk.

[k385](#). *min Tour dog kom engang*: at det endelig blev min tur.

[k386](#). *Helte-Sprikvort*: heroisk fyndord.

[k387](#). *Tienerinde*: til Deres tjeneste.

[k388](#). *Efterslægten*: efterkommere.

[k389](#). *vist*: med sikkerhed.

[k390](#). *bejamre*: klage over.

[k391](#). *Taar*: tåre.

[k392](#). *troer*: tro mig.

[k393](#). *Stømper*: stymper, dvs. stakkel.